

**T. C.**  
**MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ**  
**EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**İLKÖĞRETİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**  
**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI**

**FARKLI YAYIN EVLERİNE AİT SOSYAL BİLGİLER**  
**DERS KİTAPLARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE**  
**GÖRE İNCELENMESİ**  
**(Muğla İli Örneği)**

**Emre GÜLER**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**MAYIS, 2016**  
**MUĞLA**

T. C.  
MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ  
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ  
İLKÖĞRETİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

FARKLI YAYIN EVLERİNE AİT SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ  
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ  
(Muğla İli Örneği)

Emre GÜLER

Eğitim Bilimleri Enstitüsünce

'Yüksek Lisans'

Diploması Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 16.06.2016

Tezin Sözlü Savunma Tarihi : 30.05.2016

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

Jüri Üyesi: Prof. Dr. İbrahim GÜNER

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Salih CEYLAN

Enstitü Müdürü: Prof. Dr. Ayşe Rezan ÇEÇEN EROĞUL

MAYIS, 2016

MUĞLA

## TUTANAK

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 10/05/2016 tarih ve 144 sayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 24/4 maddesine göre, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek lisans öğrencisi Emre GÜLER'in 'Farklı Yayın Evlerine Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği)'adlı tezini incelemiş ve aday30/05/2016 tarihinde saat 14:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin **kabul** olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK

Üye

Prof. Dr. İbrahim GÜNER

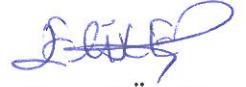
Üye

Prof. Dr. Salih CEYLAN

## YEMİN

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum 'Farklı Yayın Evlerine Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği)' adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

16/06/2016



Emre GÜLER

**YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ**  
**TEZ VERİ GİRİŞ FORMU**

**YAZARIN**

**MERKEZİMİZCE**  
**DOLDURULACAKTIR.**

**Soyadı: GÜLER**

**Adı : EMRE**

**Kayıt No: 10113288**

**TEZİN ADI**

**Türkçe : FARKLI YAYIN EVLERİNE AIT SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (Muğla İli Örneği)**

**Y. Dil : İngilizce**

**TEZİN TÜRÜ:**

**Yüksek Lisans**

**Doktora**

**Sanatta Yeterlilik**

•

0

0

**TEZİN KABUL EDİLDİĞİ**

**Üniversite : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi**

**Fakülte :**

**Enstitü : Eğitim Bilimleri Enstitüsü**

**Diğer Kuruluşlar:**

**Tarih :**

**TEZ YAYINLANMIŞSA**

**Yayınlayan :**

**Basım Yeri :**

**Basım Tarihi :**

**ISBN :**

**TEZ YÖNETİCİSİNİN**

<b>Soyadı, Adı</b> : ERTÜRK, Mustafa	
<b>Unvanı</b> : Doç. Dr.	
TEZİN YAZILDIĞI DİL: TÜRKÇE	TEZİN SAYFA SAYISI: 100
<b>TEZİN KONUSU (KONULARI) :</b>	
1. Eğitim ve Öğretim	
2. Sosyal Bilgiler Öğretimi	
3. Yapılandırmacı Eğitim	
<b>TÜRKÇE ANAHTAR KELİMELER:</b>	
1. Sosyal Bilgiler Öğretimi	
2. Ortaokul	
3. Ders Kitabı	
4. Öğretmen	
5. Öğrenci	
<b>İNGİLİZCE ANAHTAR KELİMELER:</b>	
1. Social Studies Teaching	
2. Secondary School	
3. Text Book	
4. Teacher	
5. Student	
1- Tezimden fotokopi yapılmasına izin vermiyorum	<input type="checkbox"/>
2- Tezimden dipnot gösterilmek şartıyla bir bölümünün fotokopisi alınabilir	<input checked="" type="checkbox"/>
3- Kaynak gösterilmek şartıyla tezimin tamamının fotokopisi alınabilir	<input type="checkbox"/>
<b>Yazarın İmzası :</b>	<b>Tarih : 16/06/2016</b>

## ÖZET

### FARKLI YAYIN EVLERİNE AİT SOSYAL BİLGİLER DERS KİTAPLARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ (Muğla İli Örneği)

EMRE GÜLER

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Eğitimi Anabilim Dalı  
Tez Danışman: Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK  
MAYIS 2016, 100 Sayfa

Bugün teknoloji ne kadar ileri gitse de öğretimde en çok kullanılan materyal, ders kitaplarıdır. Diğer bir ifadeyle öğrencilerin öğrenmelerini etkileyen unsurların başında ders kitapları gelmektedir. Bu araştırmada temel amaç 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının, fiziksel tasarımı, içerik, görsel tasarımı, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirme kazanımları ile ilgili, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmektir.

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

- 1) Farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının;
  - a) Fiziksel tasarımına,
  - b) İçeriğine,
  - c) Görsel tasarımına,
  - d) Dil ve anlatım özelliklerine,
  - e) Ölçme ve değerlendirmeye yönelik dağılımı nasıldır?
- 2) Farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik ders kitabı inceleme anketi ortalama puanlarının mesleki kıdeme göre dağılımı nasıldır?
- 3) Farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik ders kitabı inceleme anketi ortalama puanlarının cinsiyete göre dağılımı nasıldır?

Araştırma, 2014-2015 yılları arasında Muğla merkez ve ilçelerindeki Ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri ile yapılmıştır. Nicel yaklaşımla tasarlanan tarama yönteminin esas alındığı araştırmada veriler anket formları ile toplanmıştır.

Toplanan veriler ise SPSS 21 paket programına aktarılarak, frekans, yüzde ve diğer çıkarımsal istatistikler sonucunda farklı yayın evlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarımı, görsel tasarımı, içeriği, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşlerinin yüzdeleri ve ortalamaları incelendiğinde ‘Yeterli’ sonuçlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarımı, görsel tasarımı, içeriği, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye ilişkin

öğretmen görüşlerinin yüzdeleri ve ortalamaları incelendiğinde cinsiyete göre büyük oranda bir fark gözlenmemiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarımı, görsel tasarımı, içeriği, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşlerinin yüzdeleri ve ortalamaları incelendiğinde kıdeme göre farklılık görülmüştür. 25 yıl kıdem ve daha fazla kıdeme sahip öğretmenlerin 5. ve 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde 'Kısmen Yeterli', 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde 'Kısmen Yetersiz' olarak görüş bildirmişlerdir. 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde 'Kısmen yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. Diğer kıdemlere sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde 'Yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. Bundan dolayı 25 yıl üzeri kıdeme ve 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenler ile diğer kıdemlere sahip sosyal bilgiler öğretmenleri arasında büyük oranda bir farklı görüşler tespit edilmiştir.

**Anahtar Sözcükler:** Sosyal bilgiler öğretimi, ortaokul, ders kitabı, öğretmen, öğrenci



## ABSTRACT

### INVESTIGATION OF SOCIAL STUDIES BOOKS BY DIFFERENT PUBLISHERS OF DIFFERENT VIEWS FROM TEACHERS (Mugla Province Case)

EMRE GÜLER

Master's Thesis Department of Elementary Education

Supervisor: Assoc. Mustafa ERTÜRK

MAY 2016, 100 Pages

Although technology is a fast growing medium the most used teaching materials are books. In other words the first factor that influences the learning of the students are their schoolbooks. The main purpose of this research is to establish the views of social studies teachers about the layout, the visual design, the content and the language and expression characteristics of social studies books.

The research searched for answers for following questions.

- 1) How is the
  - a) layout
  - b) content
  - c) visual design
  - d) language and expression characteristics
  - e) measurement and evaluation

of social studies books for 5<sup>th</sup>, 6<sup>th</sup> and 7<sup>th</sup> grades by different publishers?

- 2) How is the award for points of the books inquisitions by different publishers of 5<sup>th</sup>, 6<sup>th</sup> and 7<sup>th</sup> grades social studies books distributed by work experience?
- 3) How is the award for points of social studies book for 5<sup>th</sup>, 6<sup>th</sup> and 7<sup>th</sup> grades by different publishers distributed by gender?

The investigation was carried out in 2014-2015 by social studies teachers who worked in secondary schools. The data was provided through surveys.

The collected data was transformed into the SPSS 21 program and the frequency, percentage and other statistics showed that the analysed opinions of the teachers and the average are "sufficient" for the results.

There was no worth noting difference of the views by gender about the layout, visual design, content, language and expression characteristics and measurement and evaluation of social studies books.

There was a contrast on the points mentioned above by work experience. Teachers who have experiences for 25 and more years think that the books for the 5<sup>th</sup> and 6<sup>th</sup>

grades are “partly adequate” and the books for the 7<sup>th</sup> grade “partly inadequate”. Teachers with 16-20 years of experience think that the books for the 5<sup>th</sup>, 6<sup>th</sup> and 7<sup>th</sup> grades are “partly adequate”. Teachers from other levels of experience think that the books are “adequate”. Therefore a huge difference between teachers with 25 and more years of work experience, teachers with 16-20 years of work experience and teachers with other length of service can be seen.

**Key words:** social studies, secondary school, schoolbooks, teacher, student.



## ÖNSÖZ

Araştırmanın amacı 2014-2015 öğretim yılında temel eğitim 5. 6. ve 7. sınıflarda okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının; fiziksel tasarımı, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirme nitelikleri hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşüncelerini tespit etmektir.

Araştırma sürecinin planlanması, geliştirilmesi, uygulanması ve raporlaştırılmasında emeği geçen herkese teşekkür ederim. Lisans ve lisansüstü eğitimimde birikimlerini paylaşan ve yetişmemi sağlayan Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesinin güzide öğretim üyeleri ve öğretim elemanlarına teşekkür ederim. Araştırma sürecinin her anında yardımlarını benden esirgemeyen, her aşamada beni destekleyen, cesaretlendiren ve bilimsel bir bakış açısı geliştirmemi sağlayan danışmanım Doç. Dr. Mustafa ERTÜRK'e teşekkür ederim. Maddi manevi her türlü desteklerini benden esirgemeyen, her an yanımda hissettiğim, dürüst, vatanını seven bir birey olarak yetişmemi sağlayan ve bana her türlü imkânı veren sevgili Ailem; Aydın GÜLER, Güzide GÜLER, İsa GÜLER, Didem GÜLER, Havva GÜLER, Ufuk GÜLER ' e yürekten teşekkür eder ve minnet duygularımı sunarım.

Bu zorlu süreçte benden yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. İbrahim GÜNER'e, Doç. Dr. Özgür YILDIZ'a, Prof. Dr. Salih CEYLAN'a, Yrd. Doç Dr. Mustafa GİRGİN'e, Dr. Özkan ÇELİK'e, Araştırma Görevlisi Abdullah GÖKDEMİR' e ve bu süreçte yanımda olan bütün arkadaşlarıma minnet duygularımı sunarım.

Bu çalışmanın kalbi bilimle atan tüm öğrencilere, öğretmenlere ve insanlığa yararlı olması dileğimle saygı ve saygılarımı sunarım.

Emre GÜLER

MAYIS 2016

MUĞLA

## İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÇİZELGELER DİZİNİ .....	XIII
SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIVI
BİRİNCİ BÖLÜM .....	1
GİRİŞ .....	1
1.1. Problem .....	4
1.2. Amaç .....	5
1.3. Önem .....	5
1.4. Varsayımlar .....	7
1.5. Sınırlıklar.....	7
1.6. Tanımlar .....	7
İKİNCİ BÖLÜM.....	10
KURAMSALÇERÇEVE VEİLGİLİ ARAŞTIRMALAR .....	10
2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım.....	10
2.2. Sosyal Bilgiler Programı .....	12
2.3. Ders Kitabı .....	13
2.3.1. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme-Öğretme Süreci.....	14
2.3.2. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biçimsel Özellikleri.....	15
2.3.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım .....	19
2.3.4. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Bilimsel İçerik .....	19
2.3.5. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı .....	20
2.3.6. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Beceri Öğretimi .....	21
2.3.7. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Değer Öğretimi.....	23
2.3.8. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kavram ve Kavram Öğretimi .....	25
2.3.9. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ölçme ve Değerlendirme.....	39
2.4. İlgili Araştırmalar .....	41
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM .....	45
YÖNTEM.....	45
3.1. Araştırma Modeli (Deseni).....	45
3.2. Evren ve Örneklem.....	45
3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri .....	46
3.4. Veri Toplama Süreci .....	46
3.5. Verilerin Analizi.....	47
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	48
BULGULAR VE YORUMLAR.....	48
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	82
SONUÇLAR VE ÖNERİLER .....	82

KAYNAKÇA.....	85
Ekler.....	90
EK A Ders Kitabı İnceleme Formu.....	90
Ek B İzin Oluru Olan Muğla Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Okulların Listesi.....	93
Ek C Araştırma Uygulama İzni.....	98
Özgeçmiş.....	100



## ÇİZELGELER DİZİNİ

	<b>Sayfa No</b>
Çizelge 1. 1. Sosyal Bilgiler 4. Ve 5. Sınıf Programında Yer Alan Kavramların Listesi.....	27
Çizelge 1. 2. Sosyal Bilgiler 6. Ve 7. Sınıf Programında Yer Alan Kavramların Listesi.....	33
Çizelge 4. 1. 5. 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Fiziksel Tasarımına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	48
Çizelge 4. 2. 5. 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	52
Çizelge 4. 3. 5. 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Görsel Tasarımına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	62
Çizelge 4. 4. 5. 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Dil Ve Anlatımına İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	66
Çizelge 4. 5. 5. 6. Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Ölçme Ve Değerlendirmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri.....	70
Çizelge 4. 6. Farklı Yayın Evlerine Ait 5.Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı.....	74
Çizelge 4. 7. Farklı Yayın Evlerine Ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı.....	76
Çizelge 4. 8. Farklı Yayın Evlerine Ait 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı.....	77
Çizelge 4. 9. Farklı Yayın Evlerine Ait 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	79
Çizelge 4. 10. Farklı Yayın Evlerine Ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	80
Çizelge 4. 11. Farklı Yayın Evlerine Ait 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşü Anketi Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı.....	81

## SEMBOLLER VE KISALTMALAR DİZİNİ

### Kısaltmalar

### Açıklama

**TDK**

Türk Dil Kurumu

**S**

Sayı

**MEB**

Milli Eğitim Bakanlığı

**SSPS**

Statistical Package For Social Science

**ISBN**

International Standart Book Number

**TTKB**

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

### Semboller

### Açıklama

**F**

Frekans

**N**

Öğretmen Sayısı

**S**

Standart Sapma

# BİRİNCİ BÖLÜM

## GİRİŞ

Geçmişten günümüze kadar olan süreçte insanlar, çeşitli şekiller ve simgeleri kullanarak bilgilerini, düşüncelerini, inançlarını, sevgi, üzüntü gibi farklı duyguları diğer insanlara aktarma ihtiyacı duymuşlardır. İnsanlar bu ihtiyacı mağara devrinde mağaralara çizdikleri şekillerle, ilerleyen yıllarda yazıyı bulup taş, bronz, kil tuğla, kil tablet, ağaç tablet, ağaç kabuğu, papirüs, parşömen, tahta ve kâğıt üzerine yazarak dile getirmişlerdir. M.Ö. 3000’li yıllarda ortaya çıkarılmış olan kil tabletler, evreninin en eski kitaplarını yani günümüz ders kitapları olarak kabul görmektedir. Bu günkü ders kitabı anlayışına oldukça yakın ilk kitap örnekleri Eski Mısırda hazırlanmıştır. Bunun en tipik örneği M.Ö. 1300 yılında hazırlanmış olan ‘Ölümler Kitabı’ adında bir grup papirüs rulosudur (Kaya 2002: 144).

İlk ve en eski yerleşik toplum olan Sümerlerde (MÖ -1400) okul vardı. Okulda temel bilimlerden matematik, geometri, astronomi, okuma, yazma dersleri okutulmuş ilk harita, yazı ve sözlük Sümerlerden miras kalmıştır. Ancak Sümerlerden kalan ilk sözlükte sosyal bilimlerle ilgili hiçbir ders adına rastlanılmamıştır. Böyle olmasına rağmen devlet düzeninin, toplumsal kuralların öğretilmiş olacağı savunulabilir, çünkü tabletlerde ticaret, hukuk alanında bilgilere rastlanılmıştır. Üniversite düzeyinde öğretimde tarih, edebiyat, doğa bilgileri ve din felsefesi okutulmuştur. Eski Mısır ve Perslerde sosyal bilimlerle ilgili herhangi bir derse programda yer verilmemiştir fakat onlarında toplumsal yaşamla ilgili temel bilgi ve becerileri okutup, kazandırdıkları söylenebilir. Tarihte ilk kez, İsrail devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturmuştur. Antik Roma’da derslerin Trivial



okullarında okuma- yazma, hesap ve hukuk; gramer okullarında mitoloji, tarih, coğrafya, hukuk, geometri, felsefe dersleri verilmiştir (Kaya 2002: 146)

Eski çağdaki eğitim sisteminde okutulan tarih (İsrail, Roma), coğrafya (Roma), yurttaşlık (İsrail) ve hukuk (Roma) derslerinin doğrudan sosyal bilimlerle ilgili olduğu söylenebilir. Ortaçağda ise, programda din dersleri daha dominant hale gelmiş fen ve sosyal bilimlerle ilgili konular din temelli içeriklerle kuşatılmıştır. Sosyal bilimlerle ilgili tarih, hukuk, coğrafya, siyaset gibi dersler Rönesans ve Reform döneminde, yeni ve yakın devirlerde kapsam olarak değiştirilerek dinin etkisinden kurtarılmaya çalışılmıştır (Sönmez 1996: 17).

Teknolojinin hızlı ilerlemesi ile modern matbaanın bulunmasının ardından Batı Dünyasında kitap basımında ve resimleme tekniklerindeki gelişmeler, geçmişi günümüze kavuşturan hızlı ve sağlıklı bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Amerikalı İ.W. Rubel tarafından ofset baskı tekniğinin kullanılması ile kitap basım hızları artmış ve kitap maliyetleri düşmüştür ve Batı Dünyasının bilim alanında gelişmesine önemli ölçüde katkı sağlamıştır (Kaya 2002: 145).

Amerika'da 1784 yıllarına kadar ahlak eğitiminin içinde toplumsal kurallar öğretilmiş, Hıristiyanlık önde yer almıştır. Amerika Birleşik Devletlerinde 1892 yılında toplanan Ulusal Eğitim Konseyi, milli toplum anlayışını temel alarak sosyal bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri kapsamış ve toplumun ihtiyaçlarına göre içerik yeniden düzenlenmiştir. Bu görüş 1960 yıllarına kadar sürmüştür ancak bu seneden sonra dünyadaki ekonomik, bilim ve teknik, siyasal alandaki değişimler öğrenme-öğretme anlayışındaki yenilikler sosyal bilgiler dersinin hedef ve davranışlarını bunun yanında içeriğin yeniden yapılandırılmasını gündeme getirmiştir. Böylece tanıma-anlatma yaklaşımından karar verme sürecine geçilmiştir (Sönmez 1996: 17).

Türk eğitim sistemimizde sosyal bilgiler öğretiminin amaçları, köklü tarihimiz ve eğitim sistemimizin dayandığı temellerle, ilkeler üzerine oluşturulmuştur. Milli eğitim kanunu, ilköğretim 1. ve 2. basamaklarındaki Tarih, Coğrafya ve Felsefe grubu derslerinin programları incelendiğinde gelişen ve değişen toplum içinde insanın gelişimi ve yurttaşlık eğitimi gibi temel boyutların açılarak ele alındığı ve önem verildiği görülmektedir (Dönmez 2003: 31).

İlköğretim okullarında Sosyal Bilgiler adı, ülkemizde ilk kez 1968 programında yer almış, bundan önceki programlarda (1926, 1930, 1932, 1936 ve 1948) Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi ve 1962 yılında toplum ve ülke incelemeleri dersleri ile sosyal bilgiler dersi birlikte okutulmaya çalışılmıştır (Sönmez 1998: 32).

1968'den sonra; 1989, 1993, 1998 ve 2004'te programlar yapılmıştır. Bu programlarda ders ismi olarak 'Sosyal Bilgiler' ismi değiştirilmeden korunmaya devam edilmiştir (Tay ve Tay 2006: 73-84).

Sosyal Bilgiler, konusu insanlar ve yaşam alanı olduğu için kendimizi ve değerlerimizi anlamlandırmada yol gösterici olur. Sosyal bilgileri tanımak diğer disiplinlere göre daha zordur. Çünkü sosyal bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır (Tekindal ve diğerleri 2005: 18).

Birden çok disipline sahip bir alanların anlatımında kullanılan ve öğrenme-öğretme sürecinin önemli aracı, ders kitaplarıdır. Günümüzde ders kitaplarının sınıf içindeki yeri hâlâ önemini sürdürmekte olup, öğretmenler birçok etkinliği kitap ile yürütmektedirler. Öğretmenlerin çoğu, öğretim programlarına bakmadan öğrenme-öğretme etkinliklerine ait programlarını ders kitaplarına göre yapmaktadır. Bundan dolayı ders kitaplarının önemi daha da artmaktadır (Kızılcıoğlu 2003: 95).

Yukarıda bahsettiğim faydalarının yanında ders kitapları; bir yandan öğrencilerin neler öğreneceklerini belirlerken diğer taraftan öğretmenlerin neler öğreteceklerini belirleyen kaynaklardır. Diğer bir deyişle bir ders kitabı, hem öğrenme hem de öğretme sürecinin içinde yer alan bir materyaldir. Böyle önemli bir eğitim aracı olmasından dolayı ders kitaplarının çok fazla eleştiriler almasına neden olmaktadır (Gümüş 2004: 83). Yinede gelişen teknolojik araçlar; bilgisayar, tablet, akıllı telefonlar ders kitaplarının gelişimini geçmesine rağmen ders kitapları halen hayatımızda ve eğitim-öğretim ortamımızda vazgeçilmez bir unsur olarak yer almaktadır.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], tarafından 2003 yılında başlatılan program geliştirme çalışmaları sonuç vermiş ve diğer disiplinlerde olduğu gibi sosyal bilgiler programları da 2004-2005 öğretim yılında pilot okullarda uygulanmaya başlamıştır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005).

2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda programın temel amacı öncelikli olarak öğrencileri aktif öğrenme ortamında olmasına, bilgiye ulaşma yöntemlerini öğrenmelerini problemleri çözme ve sonuç çıkarma becerilerini kazandırmaktır. Böylece öğrenci temelli bilgi ve beceriyi eşitleyen öğrencinin kendini ve çevresini tanımasını sağlayan yeni bir anlayış olan yapılandırmacılık hayata geçirilmeye çalışılmıştır (MEB; 2005). Bu değişikliklerin yanında ilk kez özel yayınevlerine ders kitapları hazırlama hakkı verilmiştir.

Yayınevi; eğitim aracı, ders kitabı ve her türlü basılı yayın yapan kuruluşa denir. Yayınevleri, ders kitabı üretecek yeterli sayıda insan kaynağına, alanlarında lisans veya lisansüstü düzeyde eğitim görmüş yazar, yazarların yanında editör, dil uzmanı, görsel tasarımcı, ölçme ve değerlendirme uzmanı, program geliştirme uzmanına ihtiyacı vardır. Bunların yanında yayınevleri mesleğin etik değerleri ve ilkeleri çevresinde kurumsallaşması, ders kitabının üretim süreci alanlarında uzmanlaşmış görevliler eliyle idare etmelidir. Belirli alanları ve sınıflar seviyesinde ders kitabı hazırlama konusunda profesyonelleşmesi esastır. Ayrıca yayınevleri yüz kızartıcı suçtan veya telif hakları ile ilgili kanuna aykırı iş ve işlemlerden hüküm giymiş olanların sahibi veya ortaklığı oldukları yayınevlerinin ders kitabı başvuruları kabul edilmez. Yayınevlerince yapılan başvurularda verilen belgenin veya yazılı bir beyanın gerçek dışı olduğunu idari ve adli makamlarda tespit edilmesi durumunda, belgenin yer aldığı taslak ders kitabı inceleme işlemi durdurularak yayınevine iade edilir. Bu durumda bir yıl boyunca yayınevinin yeni başvurusu kabul edilmez (Resmi Gazete, 2004 sayı: 25405).

Araştırmada 2014-2015 eğitim-öğretim yılları arasında Muğla İli Ortaokullardaki farklı yayın evlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarımı, içerik, görsel tasarımı, dil ve anlatım özellikleri ve ölçme ve değerlendirme açısından öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur.

### **1.1. Problem**

Farklı yayın evlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik öğretmen görüşlerinin dağılımı nasıldır?

Araştırmanın alt problemleri:

1. Farklı Yayın Evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının,
  - a) Fiziksel tasarımına,
  - b) İçeriğine,
  - c) Görsel tasarımına,
  - d) Dil ve anlatım özelliklerine,
  - e) Ölçme ve değerlendirmeye yönelik öğretmen görüşlerinin göre dağılımı nasıldır?
2. Farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik ders kitabı inceleme anketi ortalama puanlarının mesleki kıdeme göre dağılımı nasıldır?
3. Farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik ders kitabı inceleme anketi ortalama puanlarının cinsiyete göre dağılımı nasıldır?

## **1.2. Amaç**

Araştırmanın amacı 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının, fiziksel tasarımı, içerik, görsel tasarımı, dil ve anlatım özellikleri ve ölçme ve değerlendirme kazanımlarını kazandırmadaki yeri ve kitapların kullanım durumlarıyla ilgili, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmek ve bu konuda uygulamada karşılaşılan güçlükleri ortaya koymaktır.

## **1.3. Önem**

Öğretim programlarının içeriğini öğrenciye aktarmada en çok kullanılan ve en ergonomik materyal ders kitaplarıdır. Bunun yanında öğrenme-öğretme ortamında kullanılan en gözde kaynak ders kitaplarıdır. Çoğu öğretmen, öğretme etkinliklerini öğretim programları yerine ders kitabına ve öğretmen kılavuz kitabına göre düzenlemektedir. Bundan dolayı ders kitaplarının önemi artmaktadır. Ayrıca ders kitaplarının eğitim kurumlarında tüm teknolojik gelişmelere rağmen en fazla kullanılan ders materyali olduğu bilinen bir gerçektir (Gülersoy 2013: 8).

Eğitim kurumlarının, bilişsel ve teknolojik altyapının ve öğretmenlerin niteliğini geliştirmenin maliyeti ve zamanı çok olabilir. Ancak eğitim-öğretim de kullanılan ders kitaplarının niteliğini geliştirmek, hem ekonomik hem de etkin bir yöntemdir. Ders kitapları yorumları çoğulcu bir yaklaşımla sunmalı, faklı görüşleri destekleyen kaynakları da içermelidir. Eleştirel düşünce yeteneklerini geliştirmek için farklı bakış açlarına yer verilmesi önem taşımaktadır. Eğitimin etkinliğini artırmak için ders kitapları hem öğrencilerin dil yeteneklerine uygun, hem de öğrencilerin dil yeteneklerini geliştirici olmalıdır. Ders kitaplarında yaş grubunun gelişim seviyesine uygun ödev ve etkinliklere yer verilmelidir. Öğrencilerin öz değerlendirme yeteneklerini geliştirmek için ölçme değerlendirme sunmalıdır. Ders kitaplarında görşel malzemenin güncel, dikkat çekici olması öğrenmeyi kolaylaştırır ve kalıcı öğrenmeye yardımcı olur. Ders kitaplarında konuyla ilgili kaynaklara yer verilmesi özellikle internetteki diğer kaynaklarla bağlantıların sağlanması öğrenmeyi geliştirir. Ders kitaplarında hayatın içinden konuların seçilmesi disiplinler arası ve dersler arası geçişlere ve etkinliklere yer verilmesi öğrenmeyi çok boyutlu ve daha etkin kılar (Argüden, 2003).

Yenilenen ilköğretim programı ile birlikte ders kitaplarının da yenilenmesi ve yeni sosyal bilgiler ders kitabı ile ilgili araştırmaların az olması nedeniyle bu araştırmanın yapılmasına gerek duyulmuştur. Sosyal bilgiler öğretimi, öğrencilerin iyi bir yurttaş olarak topluma, geleceğe uyum sağlamaları ve milletine yararlı bir birey olarak yetiştirilmelerinde bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle programın istenen amaçlara ulaşması ölçüsünde öğrencilerden olumlu davranış geliştirmeleri beklenebilir. Sosyal bilgiler programının değerlendirilmesine yönelik bir araştırmanın bulgularının programı hazırlayanlara, öğretmenlere ve konu ile ilgili araştırma yapacaklara yararlı olacağı umulmaktadır. Bu araştırma ortaokul öğrencilerinin gelişim düzeylerine en uygun sosyal bilgiler ders kitaplarının belirlenebilmesi bakımından önemlidir.

#### **1.4. Varsayımlar**

Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen varsayımlar;

- Araştırmaya katılan öğretmenlerin verilerin toplanması sürecinde görüşlerinde samimi olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmaya katılan öğretmenlerin verilerin toplanması sürecinde görüşlerinde objektif olduğu varsayılmıştır.
- Araştırmanın nitel kısmına dahil olan öğretmenlerin sosyal bilgiler kitaplarına hakim oldukları kabul edilmiştir.
- Öğretmen görüşlerinin çocukların etik davranma becerilerinin gelişim düzeyi ve durumu hakkında fikir verici olduğu varsayılmıştır.

#### **1.5. Sınırlıklar**

Araştırmanın amacı doğrultusunda belirlenen sınırlıklar;

- Araştırma 2014-2015 yılları arasında Muğla ili Ortaokullarda okutulan 5. sınıf harf yayınevi, 6. ve 7. sınıf evren yayınevlerine ait sosyal bilgiler ders kitapları ile sınırlıdır.
- Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Muğla Ortaokullarda görev yapan, sosyal bilgiler öğretmenliği lisans alanından mezun öğretmenlerle sınırlıdır.
- Araştırma öğretmenlere uygulanacak anket formlarından elde edilecek verilerle sınırlıdır.

#### **1.6. Tanımlar**

- Eğitim: Belirli programa göre insanların davranışlarında ilerlemeleri sağlayan; bireyin, toplumun, standartlarını ve hayat yollarını kavramasında etkili olan bütün süreçlere denir (Küçük ve Polat 2013 : 239-255).

- Öğrenme: Tepki ve davranışlarda ya da kimi durumlarda deneyimlerin oluşturduğu sürekli kalıcı değişmeye denir (<http://www.tubaterim.gov.tr>. Erişim Tarihi: 17.11. 2014).
- Öğretme: Bir kimseye bir konuda bilgi ve beceri sağlama işine denir ([http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.546634ad0ca499.31945291](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.546634ad0ca499.31945291)).
- Sosyal Bilgiler: Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, hukuk, siyaset, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, felsefe, yurttaşlık bilgisi, arkeoloji disiplinlerine ait konuları öğrenme alanları, kazanımları, becerileri yansıtan öğrencilerin geçmiş, bugün ve yarındaki siyasal, sosyal, ekonomik ve güncel olayları değerlendirmesine yardımcı olan geniş bir görüş açısı ile ortaya çıkarılan bir ortaöğretim dersidir (MEB; 2005).
- Ders kitabı: Bir eğitim ortamında derste kullanılan ve dersin öğretilmesinde temel olan araçlara denir (Gülersoy 2013: 8).
- Öğrenci Çalışma Kitabı: Sosyal Bilgiler Öğretim Programında yer alan kazanımlar ve açıklamalar doğrultusunda dersin öğrenilmesini kolaylaştıracak ve öğrencilerin yeteneklerinin geliştirilmesine yardımcı olacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan basılı eser ile üniteleri görsel ve işitsel yönden destekleyen CD, DVD, VCD gibi ek materyalleri kapsayan settir (Resmi Gazete, 2004 sayı: 25405).
- Öğretmen Kılavuz Kitabı: Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında yer alan hedef ve açıklamalar doğrultusunda ders kitabının daha etkili kullanımını sağlayacak çeşitli örnek, alıştırma, işlenen ünitelerle ilgili internet adresleri, okuma kaynakları ve diğer etkinlikleri kapsayan, öğretmenlerin yararlanması için hazırlanan basılı eserlerdir (Resmi Gazete, 2004 sayı: 25405).

- Yapılandırmacı Yaklaşım: Yapılandırıcılık öğretmeye değil, insanın nasıl öğrendiği üzerine temellendirilmiş bir yaklaşımdır. İnsanın nasıl öğrendiği, bilgiyi nasıl inşa ettiği bilinirse ona uygun bir öğrenme ortamı oluşturulabilir. Yapılandırıcılık bir öğretim yöntemi ya da stratejisi değildir. Yapılandırıcılıkta öğretimden daha çok öğrenme üzerinde durulur (Sidekli 2010: 17).
- Değerlendirme: Ölçme sonucunda elde edilen bir değer, belirli bir amaçla fayda getirip getirmeyeceğini belirlemek amacıyla onunla ilgili ölçütleri ile karşılaştırılması ve böyle bir karşılaştırma ile ölçülen değer niteliği bakımından bir yargıya ulaşılması işlemidir (Bloom 1979: 53).
- İçerik: Hedef davranışların kazanılması yönünde ünite ve konuların belirlenmesidir.



## İKİNCİ BÖLÜM

### KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

#### 2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yapılandırmacı Yaklaşım

Bilimin vardığı boyut, diğer bütün alanlarda olduğu gibi eğitim alanında farklı ve güncellemelerin ortaya çıkmasını zorunlu kılmıştır. Değişen eğitim sistemi fertleri sosyal hayatlarında daha hareketli kılmaya ve kendilerini tanımalarına fırsat sağlamıştır. Geleneksel eğitim sistemlerinin yetersiz kaldığı bu çağda ne istediğini bilen, hazır bilgileri ezberlemek yerine araştırmacı ve eleştiren bireyler hedeflenmektedir.

Yukarıdaki hedeflerimize ulaşabilmek ve eğitim hizmetlerini daha geniş kitlelere daha kaliteli biçimde götürebilmek için eğitim teknolojisinin tüm olanaklarından etkili bir biçimde yararlanmak gerekir. Bu olanaklardan yararlanmak suretiyle öğrenme-öğretme ortamı iyileştirmek, eğitimin kalitesini yükseltmek ve eğitim hizmetlerinin kapsamını genişletmek mümkündür. Çağımızın teknolojik gelişmeleri sayesinde, eğitim uygulamalarında yeni imkânlar sağlanarak, kullanılan ortam ve yöntemler zenginleştirilmektedir (Koşar ve Çiğdem 2003: 57).

Yapılandırmacı öğretimin temelinde bireylerin bilgiyi nasıl öğrendiğinin, ilişkilendirdiğini ve anlamlandırıldığının bütün yönlerine vakıf olunması ve ona göre öğrenme ortamları ve materyallerinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Ayrıca yapılandırmacı anlayış geleneksel öğretim yöntemleri gibi bilginin nasıl aktarıldığına değil, öğrenilen bilgiyi araştırıp, yapılandırması sonucunda, öğrencinin bu şekilde ön plana alınarak öğretimin daha başarılı olacağına inanılmaktadır.

Yapılandırmacı eğitim kuramı, öğrencilere hedeflenen temel bilgi ve becerilerin kazandırılması tezini inkâr etmez; ancak eğitimde bireylerin daha aktif yer alarak düşünmelerini ve kendi öğrenmelerinden sorumlu olmalarını vurgular. Yaşanan teknolojik gelişmelerle birçok kaynaktan ulaşılabilmesi mümkün olan bilgilerin tek bir kaynaktan hazır vermek ve bunun yetinmek yerine öğrenciyi bugüne ve geleceğe hazırlayan okullarda öğretmenin yol gösterici, öğrencilerin ise eğitimin temel unsuru olması öğretimde sorunların çıkmasını engelleyerek başarının artmasını sağlayacaktır (Şimşek 2007: 48). Yapılandırmacı eğitim sisteminin benimsendiği ülkelerde, öğrenciler bilgi edinme sürecine katılıp bilgiyi kendisi yapılandığı için bahsedilen sorunlar görülmemektedir. İleri toplumlarda bireylerin yaşamlarını ve yaşadıkları sosyal ve kültürel çevreyi eleştirmeleri, iyileştirebilmeli ve güçlü yapı içerisinde yaratıcı fertler olarak yetişmeleri beklenmektedir (Kellner 2002: 285-305). İleri toplumlar eğitim sistemlerini, yukarıdaki öğrenci özelliklerini sağlamak için dönemin gereklerine uygun sürekli yenilenmektedir (Bagley ve Hunter 1992: 22-27).

Ülkemizde eğitim bilimleri alanında araştırmalara bakıldığında yapılandırmacılık üzerinde bir uzlaşmanın olmadığı ancak en genel anlamda yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı ile görüşler şu şekilde özetlenebilir:

- Öğrenme pasif bir alma süreci değil, etkin bir anlam oluşturma sürecidir.
- Öğrenme kişiseldir. Öğrenme, bir bireyin öğrendiği şeyleri çeşitli semboller, metaforlar, imgeler, grafikler veya modeller yoluyla içselleştirmesidir.
- Öğrenme durumsaldır ve çevresel şartlara göre şekillenir. Öğrenciler, alıştırmak yerine, günlük yaşamda karşılaştıkları problemlere benzer nitelikteki problemleri çözmeyi öğrenirler.
- Öğrenme sosyaldir. Öğrenme, bireyin görüşleri paylaşmak, bilgi alışverişinde bulunmak ve problemleri işbirliği içinde çözmek üzere başkaları ile olan etkileşimleri sayesinde gelişir.
- Öğrenme gelişimseldir ve bireylerin sosyal, fiziksel, duygusal ve zihinsel gelişimleri ile doğrudan ilişkilidir.
- Öğrenme, öğrenci merkezlidir.

- Öğrenme daimidir.
- Öğrenme belli bir yer veya zamanda başlayıp belli bir yer ve zamanda durmaz, aksine sürekli devam eder (<http://www.socialstudies.org.positions.powerful>. Erişim Tarihi: 21.04.2015).

Sosyal bilgiler dersinin en temel amacı, birbirine bağımlı bir dünyada, kültürel farklılıkları barındıran özgür bir toplumda hayat süren fertlerin bilgi edinme ve karar verme becerilerini geliştirerek, etkin ve sorumlu yurttaş yetiştirmektir.

## 2.2. Sosyal Bilgiler Programı

Ülkemizde günümüze kadar eğitim programlarında birçok değişiklik yapılmıştır. Günümüzde ise dünyadaki eğitim alanında ve diğer alanlardaki değişimler, eğitim programlarını etkilenmiştir. Bunun sonucu olarak da okullardaki eğitim programları, öğrenci ve öğretmen rollerinin değişmiştir. Bu değişim öğretim programlarını yenilemeye zorlamaktadır. Ülkemizde 2004'te program değişikliğine gidilmiştir. Bu değişikli sosyal bilgiler dersinde de olmuştur.

2004 yılında oluşturulan; Sosyal bilgiler dersi 6. 7. ve 8. sınıf öğretim programı gelişmiş ülkelerde yürürlükte olan birçok sosyal bilgiler programı incelenerek, uluslararası sosyal bilgiler eğitimi kaynakları izlenerek ve Türkiye'de değişik yörelerdeki koşullar dikkate alınarak hazırlanmış bir programdır. İlköğretim 4. ve 5. sınıflara işlenen ünitelerde ele alınan konular, tekrardan ve kavram ayrılıklarından kaçınılarak sarmal bir anlayış çerçevesinde daha zengin içerikte ele alınmış 6. 7. ve 8. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programı, 4. ve 5. sınıf programı ile uyumlu hale getirilmiştir (MEB; 2005).

Sosyal Bilgiler programlarında genellikle yer verilen genel hedefler şunlardır:

- Ulus, devlet ve toplum için demokratik ve bilinçli yurttaş yetiştirme.
- Çocuklara gelecekteki yaşamında ihtiyaç duyacağı sosyal bilgilerle ilgili bilgi ve beceriler kazandırma.
- Küresel ve sosyal konulara ilişkin düşünceler kazanımı hakkında beceriler kazandırmak.

- Sosyal Bilgilere ait kavram bilgisini artırmak
- Sosyal Bilgiler öğrenmeyi sağlama
- Sorun çözüme ve kendi başına karar verme becerileri sağlamak (Sözer 1998:18).

Eğitim bakanlığı pilot uygulamalardan elde edilen geri bildirimle yeni programların sürekli gelişmesini sağlayan bir süreç yaşanmaktadır. Genel çerçevede yeni programların yapılandırmacı eğitim anlayışla ele alındığı öğrenci merkezli eğitim ile eleştirel düşünme becerisi kazandırmayı hedefleyen ve bireylerin üretkenliğini ortaya çıkaran bir yaklaşımı benimsemiştir (MEB; 2005).

### **2.3. Ders Kitabı**

Ders kitapları, eğitim sürecinde vazgeçilmez olarak kullanılan en temel öğretim Materyalleridir. Sınıfta en çok kullanılan materyal ders kitabıdır.

Ülkemizde ders kitapları M.E.B. tarafından onaylandıktan sonra kullanılabilir. Bu derece öneme sahip kaynakların oluşturulması titiz bir çalışma sonucu alanında uzman kişiler vasıtasıyla hazırlanmalıdır.

Ders kitapları seçilirken bazı özelliklere dikkat edilmelidir:

- İçerikte güncel bilgiler yer almalıdır.
- Eğitim programı ile tutarlı olmalıdır.
- Okunabilir olmalıdır.
- Belli bir konu alanı ilgili özel ve genel hedef davranışları kazandırmak için hazırlanmış olmalıdır.

Eğitim araç ve gereçleri, ders kitapları eğitim ortamının, öğretime etkinlik kazandıran unsurlarıdır. Öğrenciye göre ve nitelikli ders kitapları ile eğitim araçlarının öğrencinin uyarını algılamasını kolaylaştırması, öğrenme güdüsünü artırıcı olması ve öğrencinin geçmiş yaşantılarıyla anlamlı örüntüler kurarak onun düşünme ve üretme gücüne katkıları beklenir. Bu durumda, öğrenci merkezli eğitim anlayışı ile aktif öğrenme temelli hazırlanan öğretim etkinlikleri esnasında eğitimciler, araç-gereçlerle sınıflarını zenginleştirebilir (Deveci 2003: 1) . Eğitim

materyalleri arasında en fazla kullanılan ders kitaplarının iyi tasarlanması ve planlı bir şekilde kullanılması gerektiği ifade edilmiştir. Öğretim kullanılacak materyaller öğrencinin özelliklerine uygun olmalıdır.

İyi hazırlanmış ders kitapları öğretimde istenilen kazanımların, becerilerin ve hedeflerin, daha sistematik verilmesini; öğrencinin de öğretmenin anlattıklarını istediği zaman ve yerde tekrar etmesine imkân veren materyallerdir (Küçükahmet 1997: 35). Sosyal bilgiler programı yapılandırmacı öğretim temelinde oluşturulduğu için ders kitaplarının da bu yaklaşım çerçevesinde hazırlanması uygun görülmektedir. Yapılandırmacı anlayış üzerine yazılan ders kitaplarında, davranışçı anlayışa göre yazılan ders kitaplarının aksine doğrudan bilgi aktaran, tanımlara yer veren, değerleri şekillendiren ve uzun ve öğretici bilgi toplulukları yer verilmektedir. Öğrencinin önceki tecrübelerine uygun, düşüncelerini harekete geçiren, tanımların ve anlamların neler olabileceği hissettiren yapılandırmacı bir dersi kitabının öğrencilerin yaratma çabasına ortam hazırlayan görseller ve etkinliklere yer verilmesi gerekmektedir (Kabapınar 2007: 367-401).

### **2.3.1. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme-Öğretme Süreci**

İçerik; öğretim programında yer alan hedef ve davranışları kazandırmak için yer alan ünite ve konulardan oluşur. Ders kitaplarının içeriği oluşturulurken öğretim programı ile ilişki içindedir.

Öğrencinin kazanımları kavraması öğrenme- öğretim etkinliklerinin yapılması ile sağlanmaktadır. Öğrenme-öğretim sürecindeki düzenlemeleri; içeriğin düzenlenmesi, pekiştirme, dönüt, düzeltme, öğretmenin donanımı, öğrenci katılımı, eğitim teknolojisi, eğitim öğretim yöntem ve teknikleri etkilemektedir. Öğretmen merkezli ve bilgi aktarmanın temel amaç olduğu dönemlerden öğrencinin aktif kılındığı süreçte öğrenme-öğretim sürecinde öğretmenin ve ders kitaplarının rolünde de önemli farklılaşmalar olmuştur.

Özellikle 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programının bilgi aktaran, öğretmen merkezli öğretimi terk ederek öğrenciye merkeze alan öğrenci merkezli öğretim amaçlanmaktadır. Fakat 2004 sosyal bilgiler dersi öğretim programındaki eksiklik

öğrenci merkezli öğretime uygun ve tutarlı öğelerin az olmasıdır. Ayrıca öğretmenlerin program verilen etkinlikler dışında, farklı çevreleri dikkate alarak kazanımlar çevresinde etkinlikler hazırlayabilecekleri belirtilmektedir. Ancak öğrencilerin yapılacak etkinliklerin belirlenmesindeki yeri hakkında bilgi verilmemiştir. Bu durumda öğretmenin hazırladığı etkinliklere öğrencilerin katılımında sorunlar yaşanmasına neden olmaktadır (Yaşar 2005: 329-342).

2004'ten sonra eğitim programının değişmesinde dolayı sosyal bilgiler ders kitabında eğitim-öğretim süreçlerinin düzenlenmesinde dikkat edilmesi gereken maddeler şunlardır:

- Öğrencilerin yeni programın getirdiği, yeni öğrenme yaşantılarına ulaşmak için ön koşul davranışları kazanmış olmalıdır.
- Öğrenciler öğrenmeye, güdülenmelidir.
- Eğitim-öğretim sürecinde öğrenciye sık sık geri bildirimler vererek gelişiminde farkındalık yaratılmalıdır.
- Eğitim öğretim sürecinde zengin öğrenme yaşantıları sunan bir ders ortamı oluşturulmalı ve daha fazla etkinlikle öğrencilerin katılımında artış sağlanmalıdır.
- Eğitim durumları hem bir den çok amaca hizmet etmeli hem de istenmeyen sonuçları engellemelidir (Karakaya 2004: 31).

Bu anlamda ders kitabı, bilgi vermek dışında, kazanımların gerektirdiği davranışları öğrencilere edinilmesini ve öğrenme- öğretme süreci boyunca öğrenciyi etkin kılacak etkinliklere yer vererek öğrencilerin sosyal becerilerin, yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmeye yardımcı olmalıdır.

### **2.3.2. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Biçimsel Özellikleri**

Ders kitapları öğrencilerin öğrenme- öğretme düzeyleri üzerinde ne kadar etkiliyse, ders kitaplarının taşıdığı biçimsel özellikler de bir o kadar etkiye sahiptir. Ders kitapları taşımaya elverişli baskı itibarıyla temiz, sağlam ve çekici olmalıdır. Önemine göre yer alacak konuların hacmi belirlenmelidir. Yazı karakteri ve puntosu,

satır uzunlukları ve satır aralıkları yaş seviyesine uygun olmalıdır. Önemli bölümlerin öğrenmeyi kolaylaştıracak şekilde italik ya da koyu yazılarak vurgulanması gerekir. Bunun başlıca nedeni ders kitabındaki biçimsel yapının öğrenciyi ilk karşılayan unsur olmasıdır. Öğrenci ders kitabını eline ilk aldığı anda ilk etapta baktığı kitabın kapağı, yazıları ve baskısındaki kalitedir. Bu ve benzeri unsurlar yeterle ölçüde olduğu takdirde, öğrencinin kitaba yönelik ilgisi daha fazla olacaktır. Kitapların amacı sadece, bilgi kazandırmak olmamalıdır. Çünkü böyle bir kitap öğrencide okuma isteği uyandırmaz. Kitap okuma sevgisinin önemi kadar kitaplarımızın görsel anlamda okuyucuya estetik beğeni kazandırması gerekir (Atmaca 2006: 171).

Sosyal bilgiler kitaplarında bulunması gereken biçimsel özellikler:

- Kâğıt kalitesi: Kitaplarda kullanılan kâğıt, kitabın yüzünü göstermektedir. Özellikle konu ders kitabı olunca kâğıt kalitesinin önemi daha da artmaktadır. Bunun için ders kitaplarında kullanılan hamur: birinci hamur %100 saf selülozdan ve beyaz renkli olmalıdır. İkinci hamur, en az % 60 selülozdan ve hafif krem renkli olmalıdır. Ancak daha iyi kalite için kuşe kâğıt tercih edilmelidir. Bir dikkat edilmesi gerek husus ise kâğıdın parlaklığıdır. Parlak kâğıtlar gözü yormaktadır bundan dolayı parlaklığı az mat kâğıtlar kullanılmalıdır (Altun ve diğerleri 2013: 53).
- Kitap kapağı: Ders kitabının kapağı sağlam ve dayanıklı olmalıdır. Bu nedenle kapak kuşe kâğıt ayarında Bristol karton (250-300 gramlık ) veya benzer nitelikte lüks karton olmalıdır. Kitap kapağının rengi ilk bakışta öğrencilerin dikkatini çekecek renklerde seçilmelidir. Renk seçiminde dikkat uyandıran turuncu, kırmızı, sarı, yeşil gibi renkler seçilmeli koyu renklerden kaçınılmalıdır (MEB; 2005).
- Cilt: Sağlam bir ciltleme yapılmaması ders kitaplarının ömrünün kısa olmasına neden olmaktadır. Ciltleme yapılırken farklı yöntemler vardır. Bunlar; Zımbalama, iplik ve tel ile örme, tutkalla yapıştırma. Bu yöntemlerden saha uzun ömürlü olması açısından en uygun olanı iplik ve tel

ile örme olacaktır. Ciltleme yönteminde tutkalla yapıştırma yöntemi yapılacaksa; tutkal kaliteli olmalı, sayfa içerisinde tutkal kalıntıları olmamalı, yeterli oranda tutkal kullanılmadır (MEB; 2005).

- **Kitabın Ebatı:** Ebat; kitabın boyut, çap ve ölçüsünü ifade etmektedir. MEB'in Ders Kitapları ve Eğitim Araçları yönetmeliğinde belirlediğine göre, kitaplar; A4 (13x17), A5 (16x24) ve B5 (19x27) şeklinde olmalıdır (MEB; 2005).
- **Kitabın Forma Sayısı:** Kitaplarda her 16 sayfaya bir forma denir. Örneğin 10 sayfa bir kitap 160 sayfadır. Milli eğitim bakanlığınca belirlenmiş forma sayısınınca ders kitapları basılmaktadır. Sosyal bilgiler ders kitaplarındaki forma sayıları; 5. Sınıf Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları 8-12 forma yaklaşık 180 sayfa, 6. Sınıf Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları 11-14 forma yaklaşık 212 sayfa, 7. Sınıf Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları 13 forma yaklaşık 196 sayfa olmaktadır (MEB; 2005).
- **Kitabın Baskı Kalitesi:** Bası kitabı hazırlamak kadar önemlidir. İyi basılmayan kitap gerek görsel içeriğin gerekse konuların öğrenciler tarafından algılanmamasına neden olabilmektedir. Bu da öğrenciler ders olan ilgisini etkileyecektir. Ders kitabının baskısında dikkat edilmesi gerekenler şunlardır: Baskı yapılan kâğıt 1. Hamur olmalıdır, baskı renkli olmalıdır, sayfalarında mürekkep lekesi olmamalıdır, kitabın köşeleri düzgün kesilmelidir, kitap destek sağlamadan basit bir şekilde açılabilir (MEB; 2005).
- **Yazı Tipleri ve Büyüklükleri:** Baskıda kullanılan yazı tipinin estetik ve okunabilir olması gerekmektedir. Kullanılacak puntoların sınıf düzeylerine dikkat ederek seçilmelidir. Örneğin 5. Sınıflar 11 punto, 6. Sınıflar 10 punto, 7. Sınıflar 10 punto olmalıdır. Ana başlıklar ve alt başlıklar farklı puntoları daha büyük tutulmalıdır. Böylece diğer bölümler arasındaki fark daha kolay algılanabilecektir (MEB; 2005).



- Boşluklar: Ders kitaplarında kenar boşluklarına, satır aralarına ve satır aralıklarına dikkat edilmeli ve sınıf ve seviye göz önüne alınmalıdır. Aralarında paragraf boşluğu olmayan metinlerde 100 mm'lik bir kısımda; İlköğretim 4. ve 5. sınıf kitaplarında artarda 20 satır, 6. ve 7. Sınıf kitaplarında 22 satır bulunmalıdır (MEB; 2012). Bu kurallara uyulmaması halinde dikkat dağınıklığına neden olmaktadır.
- Ders Kitabında Bulunması Gereken Tanıtım Bilgiler: Ders kitabının sırt kısmında olması gerekenler; kitabın adı, hangi sınıf düzeyi için olduğu, yazar ve hazırlayanın adı, varsa yayınevini amblemi veya kısa adı, basım yılı bilgileri yukarıdan aşağıya doğru akacak şekilde verilmelidir. Dış kapakta; kitabın adı, hangi okul türü, hangi sınıf düzeyi içinde olduğu, yazar veya hazırlayanın adı, yayın evinin adı ve amblemi bulunmalıdır (MEB; 2012). Bu bilgiler yanı sıra kapak kısmı öğrencinin ilk gördüğü kısımdır renk seçiminde de ilgi çekici tondaki renkler kullanarak öğrenin ilgisi kitap ve ders üzerinde tutulması sağlanabilmektedir. Arka kapakta bulunması gerekenler; ISBN (International Standart Book Number), kitabın fiyatı, basım evi veya yayıncının adresi, basıldığı yıl, baskı adeti, bandrol (Kültür Bakanlığı tarafından verilen bandrol) (Denetim Pulu) arka kapakta olabileceği gibi ön kapakta da olabilir. İç kapakta yer alması gereken bilgiler: İç kapağın ön yüzünde; Kitabın adı, hangi okul düzeyi, hangi düzeyi için olduğu, yazar ve hazırlayanın adı, basım evinin veya yayıncının adı, adresi ve varsa amblemi, basım yeri ve tarihi, Kitabın Ders Kitabı Olarak Okutulmasının Uygun Bulduğuna Dair 'Talim Terbiye Kurulu Kararı' tarih ve sayısı yer almalıdır.
- Ders Kitabında Bulunması Gereken Zorunlu Bölümler: Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi, Atatürk'ün Resmi, Türkiye Haritası ve Türk Dünya Haritası, içindekiler, organizasyon şeması, ünite tanıtımı, anahtar sorular, kaynakça, sözlük, kronoloji ve indeks bulunmak zorundadır.

### **2.3.3. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Dil ve Anlatım**

Sosyal Bilgiler Ders Kitapları dil ve anlatım açısından öğrenci seviyesine uygun anlaşılır olmalı ve yazılı anlatım sanatı en iyi şekilde kullanılmalıdır. Ders kitaplarındaki dil ve anlatım, ilgili yaş gurubunun yetenek ve düzeyi dikkate alınarak öğrencilerin dil yeteneklerini geliştirici bir şekilde kullanılmalıdır (Cerrahoğlu 2002: 58-60). Sosyal bilgiler ders kitapları dil ve anlatım yönünden şu özelliklere sahip olmalıdır: Dilin duruluğu, kullanılan kavram ve terimlerin açıklığı, Türkçe kurallarına uygunluğu, öğrencilerin gelişim seviye ve özelliklerine uygunluğu, dil yeteneklerini geliştiriciliği, cümlelerin dil bilgisi kullarına uygunluğu ve anlaşılır olmalıdır. Eserin dili duru, anlatımı sürükleyici olmalıdır. Yapıtlarda kullanılan bilinmeyen kelimelerin çocukların gelişim düzeyleri incelenerek verilmesi, eski sözcükler ve ses tekrarları kullanılmamalıdır. Bunların yanında sözcükler ilk anlamları ile kullanılmalı, argo ve mecazlardan kaçınılmalı ve edat ve bağlaçlar uygun yerde kullanılmalıdır (Çalık 2001: 107).

### **2.3.4. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Bilimsel İçerik**

Bilim; geçmiş bugün ve gelecekle ilişkili soyut ve somut hakikatlerle ilgilenir. Eğitim süreçlerinin de bilimsel dayanağı olması gerekmektedir. Bu nedenle eğitimde kullanılan vazgeçilmez öğretim materyali ders kitapları bilimsel kriterlere uygun yazılmalıdır.

Türkiye de bütün resmi ve özel okullarda okutulan ders kitapları Türk Milli Eğitim sisteminin ilkelerine, hedeflerine göre yazılması gerekir. Eğitim Bakanlığının ders kitaplarında aradığı şartlar aşağıdaki belirtilmektedir (Tosunoğlu ve karakuş 2001: 23-30 ; Ceyhan ve Yiğit 2004: 11-12).

- Ders kitaplarının içeriği, Atatürk ilke ve inkılâpları ile örtüşmelidir.
- Ders kitapların içeriği Türk milli eğitim hedefleri ve ilkelerine uygun yazılmalıdır.
- Ders kitaplarının içeriği hazırlanırken öğretim programı ile ilişkili olmalıdır.
- Ders kitapların içeriği yazıldığı ders ile ilgili hedeflerine uygun olmalıdır.

- Ders kitapları siyasi içerikten arınık, kurum ve bireyleri olumsuz yönde etkileyecek bilgilere yer verilmemelidir.
- Ders kitaplarında gereksiz bilgilerden kaçınılmalıdır.
- Ders kitapları öğrencileri farklı öğretim yöntemlerini desteklerde nitelikte yazılmalı, öğrenciyi araştırmaya sevk etmeli kitaba bağımlı kalmasını engellemelidir.

Ders kitapları, farklı bakış açılarını savunan kaynakları da içererek, öğrencilerinde olaylara farklı görüşle yaklaşmalarını sağlamalıdır. Farklı görüş açılarına sahip bireyler araştıran, eleştiren, yerel ve küresel durumlara ayak uydurmalarını kolaylaştırmaktadır (Cerrahoğlu 2002: 58-60). Sosyal bilgiler dersi öğrenci farklı konularda aldığı hoşgörü, saygı gibi değerlerle ulusçu ön yargılardan kurtulmasını sağlamakta ve farklılıklara saygı ve yeni yaşantıları edinmesi kolaylaştırmaktadır.

### **2.3.5. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Görsel Kaynakların Kullanımı**

Sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriği, hedefi kadar görsel tasarımı da önemlidir. Çünkü öğrencilerin ilgisini çeken, isteyerek katılım gösterdikleri etkinlikleri yapmaları için görsel olarak ilgi çekici olmaları gerekmektedir. Bunun yanında öğrencilerin pedagojik gelişim düzeyine uygun görsel tasarımlar, içeriği destekleyici, eğitici ve öğretimi destekler nitelikte sunulmasına yardım olur.

Şuanda bulunduğumuz teknoloji ve bilim çağında genç kuşaklar, gerek dışsal kaynaklı, gerekse içsel kaynaklı, bilinçsizce yüklenen niteliksiz bir görsel bombardıman altındadır. Daha dominant olan görsel medyanın etkisinde kalan genç kuşaklar ve özellikle çocuklar, okumaktan ziyade gözleriyle öğrenmeye dahası onları kullanmaya alıştılar. Dolayısıyla görsel eğitim, görsel olgu hiçbir dönemde olmadığı kadar etken hale geldi ve önem kazandı. Günümüzde etik ve estetik değerlere daha fazla yer ayrılması gerekirken, ekonomik değerlerin daha önde alması ders kitaplarını sadece bilgi veren bir eğitim-öğretim materyali haline getirmiştir (Boydaş 2003:129).

Kitapların amacı sadece, bilgisel içerik aktarmak olmamalıdır; çünkü böyle bir kitap, öğrencide okuma isteği uyandırmaz. Kitap okuma sevgisinin önemi kadar

kitaplarımızın görsel anlamda okuyucuya estetik beğeni uyandırması gereklidir (Atmaca 2006: 171).

Görsel tasarım açısından bir sosyal bilgiler ders kitabında bulunması gereken ve Milli Eğiti Bakanlığı tarafından kabul edilen Ders kitaplarının Hazırlanması ve İncelenmesi ile ilgili Esas ve Usullere Göre;

- Konuların öğrenciler tarafından kazanılması için açıklayıcı, yardımcı unsurlara (Harita, kroki, fotoğraf, şema, grafik, resim vb.) yeterince yer verilip verilmediği,
- Bayrağın ‘Türk Bayrağı Kanunu’ ve ‘ Türk Bayrağı Tüzüğü’ uygun olup olmadığı,
- Öğretime yardımcı unsurların, Öğrencinin pedagojik gelişimine uygun olup olmadığına,
- Öğretime yardımcı materyallerin, estetik yönden uygun olup olmadığı,
- Öğretime yardımcı materyallerin, kitaba ilgi çekicilik katıp katmadığı (Renklerde gerçekçilik, sayfa düzenlemedeki estetik, iyi algılama için büyüklük, ilişkisiz ayrıntılardan kaçma)
- Haritaların incelenmesi esas ‘Atlas, Harita, Yer Küre ve Benzeri Eğitim-öğretim Materyallerinin İncelenmesine Ait Esaslara’ uyulup uyulmadığına dikkat edilmelidir.

Bu dönemdeki Öğrenciler somut işlemler döneminde oldukları için dersin öğretimi resimlerle ve görsel kaynaklarla öğretilmesi öğrenmeyi kolaylaştırmasını ve kalıcı öğrenmeyi gerçekleştirmeyi sağlamaktadır (İşler 2004: 43-54).

### **2.3.6. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Beceri Öğretimi**

Beceri, fertlerin fiziksel ve psikolojik uğraş göstererek bir ödevi rahatlıkla yerine getirebilmesidir. Her öğrenme alanı için bir beceri seçilmiştir. Beceriler seçilirken öğrencilerin bedensel ve zihinsel gelişimleri dikkate alınmaya çalışılmış, bu yolla da aktif ve sorumlu yurttaş olabilmek için sahip olunması gereken özelliklerin kazandırılması amaçlanmıştır.

Dönemin ihtiyaçları, okulun temel işlevinin bilgi aktarma, nitelikli insanın ise en çok bilen kişi olduğu anlayışını değiştirmiştir. Bilgili insan; olguları, en fazla bilgiye, ezbere sahip olan değil bilgiyi kullanabilen, bilgi edinme yollarını bilen, sorunlara farklı açılardan bakabilen, problem çözebilen, üretken birey olarak algılanmaktadır (MEB; 2006). Bundan dolayı eğitimde bilgi kazandırmak kadar beceri kazandırmak da önemli hale gelmiştir. Sosyal bilgiler öğretim programına göre beceri, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan bir işi yapabilmek için gerekli olan, bilgi ve performans içeren karmaşık bir eylemdir (MEB; 2006).

Sosyal bilgiler programı ile ilköğretim 4. ve 7. sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, alana özgü 6 beceriyi kazandırmak da hedeflenmiştir. Buna göre 7. sınıf sonunda bireylere şu becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır (MEB; 2006).

- Araştırma Becerisi,
- İletişim Becerisi,
- Problem Çözme Becerisi,
- Yaratıcı Düşünme Becerisi,
- Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi,
- Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi,
- Karar Verme Becerisi,
- Eleştirel Düşünme Becerisi,
- Girişimcilik Becerisi,
- Empati Becerisi,
- Gözlem Becerisi,
- Sosyal Katılım Becerisi,
- Mekânı Algılama Becerisi,
- Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi,
- Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisidir.

Programda beceri eğitiminin önemi ve beceri kazandırmaya yönelik alıştırmalar yapılması gerektiği sıkça vurgulanmıştır.

Sosyal bilgiler ders kitaplarında, kazandırılmak istenen bilgi, beceri, tutumlar ve değerler sınıf düzeyine uygun kavram ve örneklere yer verilerek aktarılır. Aynı zamanda disiplinler arası ilişkiye dikkat edilerek önceki konularla bilgi, kavram, ilke ve beceri bakımından ilişki kurulur ve üst sınıfla ilgili hazırlayıcı açıklamalara yer verilir (Oruç 2009: 267-282). Sosyal bilgiler ders kitapları öğretim programına uygun hazırlanmaktadır. Bundan dolayı öğretim programlarının öğelerinden biri olan beceri de öğretim programına uygun olarak yazılmalı ve ünitelerin dağılımına bakıldığından her ünitenin sonunda verilmesi gereken beceri olması gerekir.

### **2.3.7. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Değer Öğretimi**

İnsan sosyal bir varlık olarak diğer insanlarla ilişki içerisinde bulunmak durumundadır. Bu ortak yaşam içerisinde huzurlu bir şekilde hayatlarını idame ettirebilmeleri için birtakım toplumsal, siyasi, ahlaki, kültürel, ilke ve kurallar içermektedir. Bu ilke ve kurallar toplum tarafından benimsenip uyulmaktadır işte bu kuralların yazısız kısmı içerisinde yer alan kısmını değerler oluşturmaktadır (Kılcan 2013: 8).

Okullarda uygulanacak olan değerler eğitimi konusunda en önemli görülen aşama, ilköğretim aşamasıdır. Bu zaman dilimi kültürel sürekliliğin sağlanmasının, demokratik toplum yapısının oluşturulması ve öğrencilerin bilinçli bir vatandaş olmaları için hayat boyu devam edecek olan öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Bu basamakta yer alan sosyal bilgiler dersi hayatları boyunca olmaları gereken değerlerin büyük bir kısmını içerdiği için değerler eğitiminde vazgeçilmez olmaktadır. (Çengelci 2010: 41)

Bu bağlamda 2005 yılında uygulanmaya konulan sosyal bilgiler programının da değerlere ve değerlerin eğitime önem verdiği görülmektedir. Programda değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır (MEB; 2006):

- Değerler toplum ya da bireyler tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.

- Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliği için olduğuna inanılan kriterlerdir.
- Sadece bilinç değil duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- Değerler bireyin bilincinde yer alan ve davranışı yönlendiren güdülerdir.
- Değerlerin normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır. Değerler normları da içerir.

Programda değer eğitiminde kullanılacak yöntemler ve değer eğitiminin önemi belirtilmektedir. Sosyal bilgiler programında verilen değerler şunlardır (MEB; 2006):

- Aile Birliğine nem Verme,
- Adil Olma,
- Bağımsızlık,
- Barış,
- zgrlk,
- Bilimsellik,
- Çalışkanlık,
- Dayanışma,
- Duyarlılık,
- Dürüstlük,
- Estetik,
- Hoşgörü,
- Misafirperverlik,
- Sağlıklı Olmaya nem Verme,
- Saygı,
- Sevgi,
- Sorumluluk,
- Temizlik,
- Vatanseverlik,
- Yardımseverliktir.

### 2.3.8. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Kavram ve Kavram Öğretimi

İnsanları diğer varlıklardan ayrıcalıklı kılan özellik düşünebilmesi ve düşündüklerini ifade edebilmesidir. İşte bu ifade edilme işlemi için en önemli unsur ise kavramlardır. Çünkü kavramlar insanların iletişimlerinde kullandıkları zihinsel araçlardır. Anlamalı ve etkili bir iletişim için her iki tarafında kavramlara yüklediği anlam aynı olmalıdır. Bu durumda ‘ kavram, aralarında belirli özellikleri paylaşa bir grup nesne veya olaya verilen sembol’ olarak tanımlanır (Cüceloğlu 1991: 327).

Türk Dil Kurumu (2009) tarafından ‘Nesnelerin veya olayların ortak özelliklerini kapsayan ve bir ortak ad altında toplayan tasarım’ olarak tanımlanmıştır.

Kavramlar insan düşüncesinin temel taşlarıdır ve sözcükler ya da cümle ile ifade edilir. Kavramlar zihinsel bir kategoriyi temsil ettikleri için gerçek dünyada değil düşüncelerimizde vardır. Gerçek dünyada ancak kavramları örnekleyen olgular bulunabilir. Örneğin Türkiye Ülke olarak düşünüldüğünde somut bir olgudur. Bununla birlikte, ‘Türkiye, 36° - 42° Kuzey paralelleri ile 26° 45° Doğu meridyenleri arasında yer alır’ olarak söylediğimizde, enlem ve boylamı hayal etmek gözle görülür Türkiye’den daha zordur. Çünkü enlem ve boylam soyut bir kavramdır. Kavramlar dünyadaki gerçek obje ve olayların tecrübelerimize göre algılanan özellikleri kadar tanımlanabilmektedir. Bu nedenle yeni tecrübelerle kavramların özellikleri nitelik ve nicelik açısından değişerek kavramlar yeniden tanımlanmaktadır (Ülgen 1996: 325).

Sosyal Bilgiler dersinde kavram öğretimi açıklayabilmek ve anlaşılmasını kolaylaştırabilmek açısından öncelikle genel olarak kavramlar ve kavram öğretimi konuları ele alınacaktır. Kavram; benzer özelliklere sahip olay, fikir ve objeler grubuna verilen ortak isimdir. Nesnelerin, insanların, duyguların, fikirlerin ortak özelliklerini tanımlamayan ve dil ile ifade edilen bir yapıdır (Vural 2005: 484).

Kavramların özellikleri araştırmacılar tarafından farklı şekillerde belirtilmiştir (Ülgen 2004: 329) Kavramların özelliklerini şu şekilde belirtilmiştir.

- Kavramların algılanan özellikleri öznel, kişiden kişiye değişiklik görülebilmektedir.



- Kavramları kimi özellikleri, birden farklı kavramı kapsayabilir.
- Kavramın çok boyutludur.
- Kavramlar kendi ilerinde, özelliklerine göre sınıflandırılabilir.
- Kavramlar dille ilgilidir.
- Kavramlar aralarındaki etkileşime göre bütünlük oluşturur.

(Demirkuş ve Bayraktar 2006: 113) ise kavramların özelliklerini aşağıdaki ifadelerle açıklamıştır.

- Kavramlar insanların zihninde anlam kazanan, farklı obje ve olguların farklılık kazanabilen bilgi formudur.
- Kavram, aynı zamanda obje ve olguların insan zihninde yorumlanmasıdır.
- Kavramlar kişilerin tecrübelerine göre genel fikirleri oluşturmasını saptamaktadır.

Kavramların özelliklerini açıklayan diğer bir araştırmacı Senemoğlu da (2010) kavramların aşağıdaki özelliklerine önem vermektedir.

- Kullanılabilirlik: Kavramlar İlkerleri anlama, eleştirel düşünme, problem çözme gibi çok çeşitli kullanım alanları vardır. Ancak bazı kavramlar daha sık kullanılırken bazı kavramlar daha az kullanılmaktadır. Örneğin sosyal bilgiler ders kitaplarında çok kültürlülük, siyaset gibi kavramlar az kullanılırken, millet, değer, gibi daha sık kullanılmaktadır.
- Öğrenebilirlik: kavramlar ne kadar fazla duyu organımıza hitap ederse o kadar öğrenilmesi kolaylaşmaktadır. Yani somut daha kolay öğrenilirken soyut kavramlar daha güç öğrenilmektedir.
- Açıklık: kavram temelde herkes tarafında tek bir anlam içermelidir.
- Güçlülük: kavram diğer kavramların ve ilkelerin anlaşılmasına yardım etmesine, problem çözmesine işaret etmektedir (Senemoğlu 2010: 331).

Sosyal Bilgiler, okullarda iyi, sorumluluklarını bilen yurttaş yetiştirmek için, farklı disiplinlerden seçilmiş bilgilere dayalı olarak, öğrencilere temel bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırılması amaçlanmıştır (Öztürk ve Otluoğlu 2002: 323). Bilgilerin anlamlı hale gelmesi için kavramlara önem verilmesi gerekiyordu bunu da Milli Eğitim Bakanlığı 4. 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler programındaki kavramlara

yer verilmiştir. Bu kavramlar ‘giriş, geliştirme ve pekiştirme’ düzeyinde öğrencilere aktarılmaktadır.

**Çizelge 1. 1. Sosyal Bilgiler 4. ve 5. Sınıf Programında Yer Alan Kavramların Listesi**

☒ Bu kavram <b>giriş</b> düzeyinde verilecektir		
○ Bu kavram <b>geliştirme</b> düzeyinde verilecektir.		
⊙ Bu kavram, <b>pekiştirme</b> düzeyinde verilecektir.		
<b>Kavramlar</b>	<b>4.</b>	<b>5.</b>
Afet	⊙	⊙
Aile	⊙	⊙
Akrabalık	⊙	⊙
Anayasa	⊙	○
Bağımsızlık	⊙	○
Barış	○	○
Benzerlik ve farklılık	○	⊙
Beşeri ortam	⊙	⊙
Bildirge (Beyanname)		⊙
Bilim		○
Birey		⊙
Birinci elden kaynak		⊙
Bölge	○	○
Bütçe	⊙	⊙
Cumhuriyet	⊙	⊙
Çevre	⊙	⊙
Çevre kirliliği	⊙	○

Çizelge 1.1. (devam)

Dağıtım	⊙	○
Dayanışma	⊙	⊙
Davranış	⊙	⊙
Değer	⊙	○
Değişim ve süreklilik	⊙	○
Demokrasi	⊙	○
Devlet	⊙	○
Dil	⊙	○
Din	⊙	○
Doğal kaynaklar		⊙
Doğal ortam	○	⊙
Duygu	⊙	⊙
Düşünce	⊙	⊙
Egemenlik	⊙	○
Ekonomi	⊙	○
Ekonomik faaliyet	⊙	○
Emek	⊙	○
Enerji		⊙
Etkin yurttaş	○	○
Gelenek	⊙	○
Gelir ve gider	⊙	○
Girişimci		○
Giyim	○	⊙
Göç		⊙

Çizelge 1.1. (devam)

Grup	○	○
Güç	○	○
Haberleşme		⊙
Hava durumu	○	⊙
Hava olayı	⊙	⊙
Hoşgörü	⊙	○
İhracat		○
İkinci elden kaynak		○
İklim	○	○
İletişim		⊙
İsraf	○	○
İstek ve ihtiyaçlar	○	⊙
İş bölümü	⊙	○
İşsizlik		⊙
İthalât		○
Kamu	○	○
Kamuoyu	⊙	○
Kanıt	⊙	○
Kâşif		⊙
Katılım	○	○
Kaynak	⊙	○
Kentleşme		⊙
Keşif		○
Kıta	○	○

Çizelge 1.1. (devam)

Kimlik	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kronoloji	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kurum	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kültür	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kültürel öge	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Lâiklik		<input checked="" type="radio"/>
Liderlik	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Medya	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Meslek	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Millet	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Millî egemenlik	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Millî kültür	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Nedensellik	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Nüfus		<input checked="" type="radio"/>
Olgu	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ortak miras		<input type="radio"/>
Özgürlük		<input type="radio"/>
Para	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Pazar	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Rol		<input checked="" type="radio"/>
Saltanat		<input type="radio"/>
Sanat	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Savaş	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Seçim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sivil Toplum Kuruluşu	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Çizelge 1.1. (devam)

Sorumluluk	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Sosyal etkileşim	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sosyal örgüt	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Sözleşme	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Şehirleşme		<input checked="" type="radio"/>
Tasarruf	<input type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Teknoloji	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Temel hak ve özgürlükler	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Teşkilât	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ticaret	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tören	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Turizm		<input type="radio"/>
Tüketim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ulaşım	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ücret	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Üretim	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ürün	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vakıf		<input checked="" type="radio"/>
Vatan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vergi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Verimlilik		<input type="radio"/>
Yargı	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Yasa	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Yasama		<input checked="" type="radio"/>

**Çizelge 1.1.** (devam)

Yatırım		○
Yer	○	⊙
Yerleşme	⊙	○
Yön	⊙	⊙
Yönetim	⊙	○
Yurttaşlık	⊙	○
Yüzyıl		⊙

Çizelge 1. 2 . Sosyal Bilgiler 6. ve 7. Sınıf Programında Yer Alan Kavramların Listesi:

Kavramlar	6.	7.
Afet	<input type="radio"/>	
Aile	<input checked="" type="radio"/>	
Akrabalık	<input checked="" type="radio"/>	
Anayasa	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Bağımsızlık	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Barış	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Beşeri ortam	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Bildirge (Beyanname)	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Bilim	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Birey	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Bölge	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Buluş	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Bütçe	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Coğrafi konum	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Cumhuriyet	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Çağ	<input checked="" type="radio"/>	<input type="radio"/>
Çevre	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Çevre kirliliği	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Dayanışma	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Değer	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Değişim	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>
Demokrasi	<input checked="" type="radio"/>	<input checked="" type="radio"/>



Çizelge 1.2. (devam)

Devlet	⊙	⊙
Dil	⊙	⊙
Din	⊙	⊙
Doğal kaynaklar	⊙	⊙
Doğal ortam	⊙	⊙
Duygu	⊙	⊙
Düşünce	⊙	⊙
Egemenlik	⊙	⊙
Ekonomi	⊙	⊙
Ekonomik faaliyet	⊙	⊙
Ekvator	⊙	○
Emek	⊙	⊙
Enerji	⊙	⊙
Estetik	⊙	⊙
Etkileşim	⊙	○
Fetih	⊙	○
Gaza	⊙	○
Gelenek	⊙	⊙
Genelleme	⊙	○
Girişimci	⊙	⊙
Göç	⊙	⊙
Görüş	⊙	○
Grup	⊙	⊙

Çizelge 1.2. (devam)

Gümrük	⊙	
Hak	○	⊙
Harita	⊙	⊙
Hoşgörü	⊙	⊙
Islahat		⊙
İhracat	○	⊙
İklim	⊙	⊙
İletişim		⊙
İskân	⊙	○
İsraf	⊙	⊙
İşsizlik	⊙	⊙
İthalât	⊙	⊙
Kamuoyu	⊙	⊙
Kanıt	⊙	⊙
Katılım	⊙	⊙
Kaynak	⊙	⊙
Keşif		⊙
Kıta	⊙	
Kişilik	⊙	○
Kronoloji	⊙	⊙
Kurultay	⊙	○
Kurum	⊙	⊙
Kut	⊙	○
Kutup	⊙	○

Çizelge 1.2. (devam)

Kültür	⊙	⊙
Kültürel öge	⊙	⊙
Küresel sorun	⊙	○
Lâiklik	⊙	○
Medya	⊙	○
Meslek	⊙	⊙
Meşrutiyet	⊙	○
Milat	⊙	○
Millet	⊙	⊙
Millî egemenlik	⊙	⊙
Millî kültür	⊙	⊙
Monarşi	⊙	○
Nüfus	⊙	⊙
Okyanus	⊙	○
Olgu	⊙	⊙
Oligarşi	⊙	○
Ortak miras	⊙	⊙
Ölçek	⊙	
Özgürlük	⊙	○
Pazar	⊙	⊙
Reform		⊙
Rol	○	⊙
Rönesans		⊙
Saltanat	○	⊙
Sanat	⊙	⊙

Çizelge 1.2. (devam)

Sanayi	⊙	⊙
Savaş	⊙	⊙
Seçim	⊙	⊙
Sermaye	⊙	⊙
Sivil Toplum Kuruluşu	⊙	⊙
Siyaset (Politika)		⊙
Siyasî güç	○	○
Sorumluluk	⊙	⊙
Sosyal bilim	⊙	○
Sözleşme	⊙	⊙
Şehirleşme	⊙	⊙
Tasarruf	⊙	⊙
Teknoloji	⊙	⊙
Telif ve patent	⊙	
Teokrasi	⊙	
Ticaret	○	⊙
Tören	⊙	⊙
Turizm	⊙	⊙
Tüketim	⊙	⊙
Ulaşım	⊙	⊙
Uygarlık	⊙	○
Üretim	⊙	⊙
Ürün	⊙	⊙
Vakıf		⊙

Çizelge 1.2. (devam)

Varsayım	○	
Vatan	○	⊙
Vatandaş	⊙	⊙
Vergi	⊙	⊙
Yargı	⊙	⊙
Yasa	⊙	⊙
Yasama	⊙	⊙
Yatırım	⊙	⊙
Yerleşme	⊙	⊙
Yön	⊙	
Yönetim	⊙	⊙
Yürütme	⊙	○
Yüzyıl	⊙	⊙
Toplam 131 kavram vardır.		

### 2.3.9. Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme, eğitim ve öğretimin yapı taşlarından biridir. Eğitimde, programların istenilen başarıyı gösterip göstermediği, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit ve düzenleme imkânı verir.

İyi bir değerlendirme sistemi (MEB; 2005):

- Öğrencilerin neyi bildiğini, ne anladığını ve ne yapabildiğini keşfetmeye yardımcı olur.
- Öğrencilerin gelişim seviyelerini gösterir.
- Gelecekteki öğrenme sürecini planlamaya yardımcı olur.
- Belli bir dönemde öğrencilerin ulaşması beklenen düzeyleri değerlendirme imkânı verir.
- Öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebileceği ve daha iyi yapabileceğini betimlemeye yardım eder.
- Değerlendirme sonuçlarının paylaşılması öğretmene, öğrencinin kendisine ve velilere öğrencinin öğrenme süreci hakkında bilgi sağlar.
- Öğretmenlerin ve ilgili kişilerin programın uygulama, izleme ve geliştirme süreciyle ilgili kararlar almasına yardımcı olur.
- Öğretim programlarında kullanılan yöntemler ve yaklaşımların yeterliliğini ölçerken öğretmene yardımcı olur.
- Öğrencilerin anlamakta güçlük çektiği alanları, zayıf yönlerini ve bilgi boşluklarını tespit etmede önemli bir rol oynar.
- Öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesini geliştirecek yaklaşımlar ve öğrenme-öğretme süreçlerini oluşturulmasına yardım eder.

Bu programlara dayalı ölçme ve değerlendirme, öğrencilerin bildiklerini ortaya koymalarını sağlamaya yönelik olmalıdır. Öğrencilerin neyi bilmediğini değil, ne bildiklerini görmeye yarayan bir araçtır.

Programlarda değerlendirme ile sadece öğrenme ürününü değil, öğrencilerin öğrenme süreçleri de izlenir ve bu süreç değerlendirilerek gerektiğinde kullanılan sınıf etkinlikleri değiştirilir. Değerlendirme, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olarak görülür.

Program, öğrencinin okul dışındaki gerçek dünyayla uyum içinde olmasını sağlayacak becerilere sahip olmasını da hedeflemektedir. Ölçme ve değerlendirme de öğrencinin gerçek yaşamla kendi bilgileri arasında ilişki kurmasını ve karşılaştığı problemlere farklı çözüm yolları üretebilmesini gerektirir.

Programların ölçme ve değerlendirme yaklaşımında, derinliği olmadan çok sayıda kavram ve ilkeyi öğrenme, rutin problemleri çözebilme, ezber bilgi ve yazılı materyallerden bilgiyi aynen aktarmanın önemi azalmışken (MEB; 2005);

- Okuduğunu anlama, kritik etme, yorumlama ve inceleme
- Bilgi toplama, analiz etme ve bir sonuca ulaşma
- Grafik ya da tablo halinde verilen bilgilerden sonuç çıkarma
- Gözlem yapma, gözlemlerden sonuca ulaşma
- Günlük hayatta karşılaşılan problemleri çözebilme
- Araştırma yapma
- Öğrendikleri ile gerçek yaşam arasında ilişki kurma gibi becerilerin önemi artmıştır.

Program sadece ürünü değil öğrenme sürecini değerlendirmeyi, performans değerlendirmeyi, öz değerlendirme ve grup değerlendirmeyi de gerektirmektedir. Programda geleneksel ölçme (yazılı yoklamalar, çoktan seçmeli, doğru – yanlış, eşleştirmeli testler vb.) araçlarının yanında, süreç değerlendirmeye yönelik, öğrenci merkezli otantik ölçme ve değerlendirme araçları; gözlem, performans ödevleri, görüşmeler, öz değerlendirme formları, portfolyo, projeler, posterler, rubric vb araç ve yöntemlere yer verilmiştir (Ata 2009: 33-47).

Her derste olduğu gibi sosyal bilgiler dersinde de eğitim ve öğretim sürecinin sonucunda öğrencilerin neyi kazanıp neyi kazanmadığı bilmek, ölçmek önem taşımaktadır. Ders kitaplarında her ünitenin sonunda verilen değerlendirme soruları ile öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerini sağlamıştır. Sosyal bilgiler ders kitaplarında genel olarak açık uçlu sorular, testler, eşleştirme soruları, doğru yanlış maddelere yer verildiği görülmektedir. Ölçme değerlendirme konusu geçtiği zaman akla gelen ilk soru hangi ölçme yöntemi en uygundur? Burada bizim neyi ölçmek istediğimiz çok önemlidir. Örneğin öğrencilerin analiz, sentez ve değerlendirme gibi üst düzey bilişsel seviyelerini ölçmek istiyorsak, kullanacağımız en uygun araç açık uçlu sorulardır. Son olarak sosyal bilgiler ders kitapları hazırlanırken ölçme ve değerlendirme uzmanlarından faydalanılarak yazılmalıdır.

#### **2.4. İlgili Araştırmalar**

Türkiye’de yenilenen İlköğretim programları ve ders kitapları ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Özellikle ders kitabı incelemeleri ve öğretim programlar, büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu alandaki ilk çalışmalar MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yapılmıştır.

Bu konularla ilgili olduğu düşünülen araştırmalara yer verilmiştir. Konu ile ilgili araştırmalara ulaşabilmek için; YÖK Dokümantasyon Merkezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ile çeşitli üniversitelerin internet sayfalarında yayınlanan süreli yayınlara ait arşivler üzerinde tarama yapılmıştır. Araştırma konusu ile yakın olduğu düşünülen çalışmalar tarih sıralaması gözetilerek incelenecek ve sırasıyla çalışmalara genel hatları ile yer verilecektir.

Fenton (1991: 84-90), yaptığı araştırmada, Sosyal Bilgiler dersinin yansıtıcı (eleştirel) düşünme ile yeniden yapılanmasına değinmiştir. Fenton bu yapılanmada, zorlayıcı birçok bilginin kaldırılarak, öğrencilere bilimsel araştırma tekniklerinin ve sosyal bilgiler disiplinlerinin öğretilmesi için programın yeniden yapılandırılmasını, gerekli araç-gereçlerin sağlanmasını ve öğretmenlere programın tanıtılmasını belirtmektedir.



Seven (2001: 41). ‘İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri’ başlıklı araştırmasında, 7 değişik ilde bulunan 18 ilköğretim Okulunun 4. 5. 6. ve 7. sınıflarında okuyan 2757 öğrenci ile bu öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine giren 60 öğretmenden Sosyal Bilgiler Ders Kitabı hakkında bilgi toplamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler öğrencilere oranla Sosyal Bilgiler ders kitaplarına daha eleştirel bir gözle bakmışlardır. Sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel durum, harita, şekil, fotoğraf, ölçek, kroki, plan vb. durumlar; içerik; hazırlık ve değerlendirme soruları açılarından bazı sorunlar taşıdığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak; ders kitaplarını öğretmenlerin seçmemeleri, öğretmenlerin deneyimleri, öğretmenlerin ders kitabını öğrenciye oranla daha çok incelemeleri, öğrencilerin başarı durumları, Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının öğrenciler tarafından kullanım şekli gibi nedenlerle açıklanmıştır.

Önal ve Kaya (2006: 21-39), tarafından yapılan ‘sosyal bilgiler ders kitaplarının (4. ve 5. Sınıf ) değerlendirilmesi’ adlı araştırmanın sonuçları incelendiğinde program değişikliği ile ders kitaplarına ait eleştirilerin azaldığı ancak ders kitaplarının eksik yanlarının olduğu bunları geliştirilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Araştırmanın sonuçlarında ders kitaplarında yer alan ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin çeşitlilik kazandığı, yeni programa geçiş sürecinde içerik ve görsel materyaller daha fazla yer verilmesi gerektiği, kitapların incelenip geliştirilmeye ihtiyacı olduğu sonucu çıkmaktadır.

Kulantaş (2007: 63), tarafından yapılan araştırmada ‘4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları ile Öğretmen Kılavuz Kitaplarının, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi’ Amaçlanmıştır. Araştırmada, genel tarama modeli kullanılmış olup, Ankara ili Keçiören ve Haymana ilçelerindeki okullarda görev yapan 220 4. ve 5. Sınıf Öğretmeni, 832 öğrenci ve 628 öğrenci velisinin 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğrenci ders ve çalışma kitaplarının içerik, fiziksel ve görsel özellikler, dil ve anlatım, ölçme ve değerlendirme özelliklerine ilişkin görüşleri, istek, beklenti ve önerileri anket kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre; 4.ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen kılavuz Kitabında önerilen strateji, yöntem ve tekniklerle ilgili bilgi ve açıklamaların yetersiz olduğu,

önerilen etkinliklerin okulun bulunduğu çevre şartlarına göre değiştirilebilecek esnekliğe sahip olmadığı, önerilen etkinliklerde öğrencilerin bireysel farklılıkları ve öğrenme stratejilerinin yeterince dikkate alınmadığını, işlenişin takibi için öğretmene yönelik rehber ilke ve yönergeler açısından yetersiz olduğu, kılavuz kitapta ara disiplinler ve ara disiplinlerin kazanımlarla nasıl ilişkilendirilip işlenecekleri konusunda verilen açıklamaların yetersiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Erdoğan (2007: 7-14), tarafından yapılan ‘İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının Yapılandırmacı Yaklaşımına Uygunluğu’ adlı çalışmada ilköğretim 3. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabının yapılandırmacı yaklaşıma uygunluk düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Literatürden yararlanarak yapılandırmacı yaklaşıma uygun Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabında bulunması gereken özellikler belirlenmiştir. Belirlenen bu özellikler ışığında ilköğretim 3. sınıf Türkçe dersinde kullanılan bir öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı doküman incelemesi yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, incelenen öğretmen kılavuz kitabının yapılandırmacı yaklaşıma uygunluk düzeyi genel anlamda yetersiz bulunurken, öğrenci çalışma kitabının uygunluk düzeyi kısmen yeterli bulunmuştur.

Ece (2007: 45), 2006-2007 öğretim yılında, AfyonKarahisar il merkezindeki 44 ilköğretim okulunda dördüncü ve besinci sınıfta görev yapan öğretmenler üzerinde ‘İlköğretim Birinci Kademedeki 2005 Sosyal Bilgiler Programı’nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi’ isimli bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bu amaçla anket yöntemini kullanmıştır. Ece, araştırmasında şu çıkarımlara ulaşmıştır: Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı İlköğretim Sosyal Bilgiler Programını; kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarında uygun ve yararlı bulmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu Sosyal Bilgiler programının kazanımlarının iyi belirlendiği görüşündedirler. Sosyal Bilgiler Programının içeriğindeki konuların dengeli olarak dağıtıldığı, içerikte yer alan konuların önemli olduğu ve içeriğin öğrencilerin ilgisini çektiği görüşünde oldukları gözlemlenmektedir. Yine öğretmenler, Sosyal bilgiler programının yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlandığını, bu yönüyle yaparak ve yaşayarak öğrenmeye

uygun olduğu grsnde birleşmişlerdir. Genel anlamda sosyal bilgiler programı, bu araştırma sonuçlarına göre öğretmenler tarafından olumlu bulunmuştur.

etin (2008: 48) ‘6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2005) ğretmen Görüşlerine Göre incelenip Değerlendirilmesi’ başlıklı çalışmasında AfyonKarahisar il ve ile merkezlerinde bulunan 42 ilköğretim okulunda görev yapan 117 ğretmene Anket alışması uygulanmıştır. 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı, hazırlık çalışmaları, değerlendirme soruları, bilimsel içerik, dil/anlatım, görsel düzen, fiziksel yapı, gerekli öğeler ve yardımcı materyaller açısından incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda 6. sınıf yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının görsel açıdan, hazırlık çalışmaları ve yardımcı materyaller açısından yetersiz bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

## ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

### YÖNTEM

Farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının, fiziksel tasarımı, içerik, görsel tasarım, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye yönelik kazanımlar ile ilgili, sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini tespit etmek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde, araştırma yöntemi ile ilgili bilgilere yer verilmektedir. Araştırmanın yöntemi kapsamında, araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracının geliştirilmesi, veri toplama aracının uygulanması ve verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

#### 3.1. Araştırma Modeli (Deseni)

Araştırmada 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilebilmesi için tarama yönteminden yararlanılmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte ve halen bulunan bir durumu var olduğu şekliyle tasvir etmeyi amaçlayan yaklaşımlardır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez (Arlı 2003: 65).

#### 3.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, 2014-2015 eğitim- öğretim yılından Muğla'da yer alan kamu ortaokullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Muğla'da yer alan kamu ortaokullarında görev yapan 5. 6. ve 7. sınıf 42 kadın, 58 erkek toplam 100 katılımcı sosyal bilgiler öğretmeni, seçkisiz örnekleme oluşturmaktadır.

Ders Kitapları:

İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Ders Kitabı ( Dr. Ahmet Utku ÖZENSOY), Harf Yay. Ankara 2014.

İlköğretim Sosyal Bilgiler 6. Sınıf Ders Kitabı ( Erol Ünal KARABIYIK), Evren Yay. Ankara 2014.

İlköğretim Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Ders Kitabı ( Erol Ünal KARABIYIK), Evren Yay. Ankara 2014.

### **3.3. Veri Toplama Araçları ve Teknikleri**

Araştırmada farklı yayın evlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşleri üzerinden incelenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmış anket formu kullanılmıştır.

Anket, insanların hayat koşullarını, davranışlarını, inançlarını veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir ölçme materyalidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009: 324).

Araştırmada anket formu hazırlanırken ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretmenleri ve konuyla ilgili uzman görüşleri ile araştırmanın alt amaçları doğrultusunda anket maddeleri tartışılmış ve ankette 5'li likert ölçeği verilmiştir.

### **3.4. Veri Toplama Süreci**

Araştırmanın planlanan sürede tamamlanabilmesi ve verilerin güvenilir bir şekilde toplanabilmesi, gerekli olan izin işlemlerinin tamamlanabilmesi için araştırmada kullanılacak olan ölçme araçlarına son şekli verilmiş, çalışmanın yapılacağı 157 okul listelenmiş (EK C), izin işlemleri için gerekli olan belgeler tamamlanarak izin

süreci başlatılmıştır. Gerekli olan izin (EK D) Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınmış ve araştırma başlamıştır.

Araştırmada kullanılacak olan anket yeterli sayıda çoğaltılmış, araştırmacı tarafından okullara gidilmiştir. Her bir okulda öncelikle okul idaresiyle görüşülmüş, çalışmanın yapılması için alınan izin dilekçesi idareye sunulmuş, gerekli gören okul idaresine izin dilekçesinin bir örneği verilmiştir. Okul idaresinin uygun gördüğü bir sürede ve eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde öğretmenlere gidilmiş, araştırmanın öneminden ve anketten kısaca bahsedilmiş, gönüllük esası temelinde anketler öğretmenlere dağıtılmış, araştırmacının okulda bulunduğu süre içinde tamamlanan anketler toplanılmış, doldurmak isteyip de müsait olamayan öğretmenlerin anketleri bir hafta sonra okul idaresinden alınmıştır. Anketlerin yapılmasında ayrıca yüksek lisans öğrenimi gören öğretmenlerin yardımı da alınmıştır.

### **3.5. Verilerin Analizi**

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS 21 paket programı ile analiz edilmiştir. Buna göre verilerin analizi ve yorumlanmasında örneklem özellikleri frekans, yüzde gibi istatistiksel çıkarımlar yapılmıştır.

## DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

### BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde örneklemden elde edilen veriler SPSS 21 paket programı ile istatistiksel analiz edilip yorumlanmıştır. Farklı yayın evlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesiyle ilgili bulgular ele alınmıştır.

**Çizelge 4. 1. 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Fiziksel Tasarımına İlişkin Öğretmen Görüşleri**

Maddeler	Sınıf	Yetersiz		Kısmen yeterli		Yeterli		Oldukça yeterli		Tamamen yeterli	
		f	%	F	%	f	%	f	%	f	%
1. Sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliği	5	13	13,0	38	38,0	34	34,4	10	10,0	5	5,0
	6	9	9,0	35	35,0	40	40,0	8	8,0	8	8,0
	7	15	15,0	31	31,0	42	42,0	6	6,0	6	6,0
2. Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı	5	14	14,0	27	27,0	36	36,0	15	15,0	8	8,0
	6	9	9,0	25	25,0	44	44,0	16	16,0	6	6,0
	7	15	15,0	17	17,0	49	49,0	12	12,0	7	7,0
3. Kitap tasarımının çekiciliği	5	22	22,0	30	30,0	26	26,0	14	14,0	8	8,0
	6	17	17,0	34	34,0	28	28,0	16	16,0	5	5,0
	7	17	17,0	27	27,0	43	43,0	9	9,0	4	4,0
4. Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması	5	5	5,0	41	41,0	28	28,0	20	20,0	6	6,0
	6	12	12,0	24	24,0	40	40,0	17	17,0	7	7,0
	7	14	14,0	34	34,0	29	29,0	15	15,0	8	8,0
5. Görsel sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması	5	11	11,0	34	34,0	28	28,0	16	16,0	11	11,0
	6	9	9,0	30	30,0	33	33,0	20	20,0	8	8,0
	7	14	14,0	38	38,0	32	32,0	11	11,0	5	5,0
6. Yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu	5	13	13,0	23	23,0	42	42,0	16	16,0	6	6,0
	6	11	11,0	26	26,0	44	44,0	16	16,0	3	3,0
	7	13	13,0	34	34,0	34,0	34	15	15,0	4	4,0

Çizelge 4.1. (devam)

	5	13	32	29	15	7
Ortalama	6	11	25	38	15	6
	7	14	28	38	11	5

Çizelge 4.1.' de görüldüğü gibi öğretmenler 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının, fiziksel tasarımı ile ilgili genel ortalamaya göre 'Kısmen Yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. Okumayı az seven bir toplum olarak kitap satın alırken çoğunlukla kitabın fiziksel özellikleri ilk sırada yer alır. Ortaokul düzeyinde çocuklar fiziksel görünüme önem verdiklerinden dolayı, kitabın içeriği ne denli çekici olursa olsun, Kötü kâğıda basılmışsa, harfleri küçük ve silikse, kapak resmi özensiz seçilmişse, seçilme ihtimalini düşürecektir. Bundan dolayı çocuk kitaplarını ucuza mal ederek, görünüme önem vermemek kitapların okunmamasına yol açabilmektedir (İpşiroğlu, 1994: 128).

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında 'Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Kullanışlılığı' ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı%38, yeterlilerin oranı %10, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

'Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı' ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

Ders kitapları hazırlanırken öğrencilerin sağlam, kolayca taşıyabilecekleri boyutta ve ağırlıkta hazırlanması gerekmektedir. Öğrenci çantalarının çok ağır olması, yeni müfredatın en çok eleştirilen tarafıdır.

Ders kitabının sağlam ve düzgün ciltlenmesi kitabın çekiciliğini artırmakta ve sonraki yıllarda tekrar kullanılmasını sağlamaktadır. Yapılan araştırmaların ve yaşanan deneyimlerin sonucu olarak en iyi ciltlemenin, sayfaların kopmadan iki yana düzgün olarak açılabilmesine ve sayfalarda yer alan basılı öğelerin belirli bir bakış açısından aynı anda izlenebilmesine imkan veren ciltleme olduğu ifade edilmektedir. (Kılıç ve Seven 2002: 150)



‘Kitap Tasarımının çekiciliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %22, kısmen yeterlilerin oranı %30, yeterlilerin oranı %26, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Yazı Tipi ve boyutun Okumayı Kolaylaştırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %5, kısmen yeterlilerin oranı %41, yeterlilerin oranı %28, oldukça yeterlilerin oranı %20, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

Okuyucunun dikkatini çekmek için yazılı anlatımda önemli noktalara çeşitli vurgulama araçları kullanılmaktadır. Bunlar; ilgili kelime, cümle veya paragrafın koyu renkte yazılması, italik yazılması, kutu içine alınması vb. şekillerde yapılmaktadır. Sosyal Bilgiler dersinde dikkat çekici bir yazı boyut ve tipi kullanılarak öğrenciye kazandırılmak istenen bilgi, beceri ve kazanımların verilmesi bunların daha kalıcı olmasını sağlayacaktır.

‘Görsel sayfaya yerleştirme düzeninin okumayı kolaylaştırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %28, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %11 işaretlenmiştir.

‘Yazılı metinler ile görsel metinlerin uyumu’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %23, yeterlilerin oranı %42, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.1.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının, fiziksel tasarımı ile ilgili genel ortalamaya göre ‘Yeterli’ olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %9, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %9, kısmen yeterlilerin oranı %25, yeterlilerin oranı %44, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Kitap Tasarımının çekiciliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %28, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %24, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %17, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Görsel sayfaya yerleştirme düzeninin okumayı kolaylaştırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %9, kısmen yeterlilerin oranı %30, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %20, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Yazılı metinler ile görsel metinlerin uyumu’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %26, yeterlilerin oranı %44, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %3 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.1.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının, fiziksel tasarımı ile ilgili maddelere genel ortalamaya göre ‘Yeterli’ olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘Sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %31, yeterlilerin oranı %42, oldukça yeterlilerin oranı %6, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %17, yeterlilerin oranı %49, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Kitap tasarımının çekiciliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %43, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Görsel sayfaya yerleştirme düzeninin okumayı kolaylaştırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Yazılı metinler ile görsel metinlerin uyum’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

**Çizelge 4. 2. 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İçeriğine İlişkin Öğretmen Görüşleri**

Maddeler	Sınıf	Yetersiz		Kısmen yeterli		Yeterli		Oldukça yeterli		Tamamen yeterli	
		f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
7. Sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin; milli değerlerle tutarlılığı	5	16	16,0	20	20,0	42	42,0	14	14,0	8	8,0
	6	8	8,0	38	38,0	40	40,0	8	8,0	6	6,0
	7	16	16,0	38	38,0	29	29,0	13	13,0	4	4,0
8. Sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin kültürel değerlerle tutarlılığı	5	13	13,0	27	27,0	34	34,0	21	21,0	5	5,0
	6	10	10,0	32	32,0	39	39,0	14	14,0	5	5,0
	7	15	15,0	28	28,0	40	40,0	13	13,0	4	4,0
9. Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği insani değerlerle tutarlılığı	5	13	13,0	20	20,0	41	41,0	20	20,0	6	6,0
	6	13	13,0	24	24,0	45	45,0	12	12,0	6	6,0
	7	13	13,0	35	35,0	37	37,0	10	10,0	5	5,0
10. Ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması	5	18	18,0	25	25,0	37	37,0	13	13,0	7	7,0
	6	12	12,0	35	35,0	39	39,0	9	9,0	5	5,0
	7	21	21,0	29	29,0	37	37,0	9	9,0	4	4,0

**Çizelge 4.2.** (devam)

11. Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi	5	12	12,0	35	35,0	34	34,0	13	13,0	6	6,0
	6	9	9,0	42	42,0	36	36,0	8	8,0	5	5,0
	7	17	17,0	36	36,0	34	34,0	11	11,0	2	2,0
	5	14	14,0	28	28,0	36	36,0	16	16,0	6	6,0
12. Konulara ait örneklerin yeterliliği	6	16	16,0	35	35,0	31	31,0	16	1,0	2	2,0
	7	18	18,0	43	43,0	29	29,0	8	8,0	2	2,0
	5	17	17,0	32	32,0	30	30,0	16	16,0	5	5,0
13. Konuların hayata uygulanabilirliği	6	12	12,0	35	35,0	37	37,0	11	11,0	5	5,0
	7	19	19,0	40	40,0	29	29,0	9	9,0	3	3,0
	5	14	14,0	29	29,0	37	37,0	16	16,0	4	4,0
14. Konulara ait örneklerin uygunluğu	6	11	11,0	33	33,0	34	34,0	16	16,0	6	6,0
	7	15	15,0	33	33,0	36	36,0	9	9,0	7	7,0
	5	11	11,0	36	36,0	33	33,0	14	14,0	6	6,0
15. Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nicel bakımından yeterliliği	6	13	13,0	39	39,0	30	30,0	13	13,0	5	5,0
	7	14	14,0	39	39,0	33	33,0	9	9,0	5	5,0
16. Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nitelik bakımından yeterliliği	5	12	12,0	33	33,0	33	33,0	14	14,0	8	8,0
	6	14	14,0	36	36,0	34	34,0	11	11,0	5	5,0
	7	14	14	40	40,0	31	31,0	10	10,0	5	5,0
17. Konuların anlatımında gereksiz bilgilerden uzak durulması	5	10	10,0	32	32,0	33	33,0	15	15,0	10	10,0
	6	11	11,0	31	31,0	36	36,0	17	17,0	5	5,0
	7	18	18,0	35	35,0	27	27,0	14	14,0	6	6,0
18. Programın amaçlarına uygun okuma parçalarına yer verilmesi	5	12	12,0	27	27,0	40	40,0	14	14,0	7	7,0
	6	16	16,0	33	33,0	33	33,0	12	12,0	6	6,0
	7	16	16,0	34	34,0	33	33,0	13	13,0	4	4,0
19. Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu	5	13	13,0	34	34,0	34	34,0	13	13,0	6	6,0
	6	13	13,0	36	36,0	38	38,0	8	8,0	5	5,0
	7	19	19,0	30	30,0	40	40,0	7	7,0	4	4,0
20. Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu	5	14	14,0	36	36,0	32	32,0	14	14,0	4	4,0
	6	11	11,0	35	35,0	40	40,0	9	9,0	5	5,0
	7	22	22,0	38	38,0	26	26,0	10	10,0	4	4,0

**Çizelge 4.2.** (devam)

21. Kullanılan kavramların öğrencilerin duyuşsal özelliklerine uygunluğu	5	10	10,0	38	38,0	34	34,0	14	14,0	4	4,0
22. Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarına uygunluğu	6	12	12,0	37	37,0	37	37,0	11	11,0	3	3,0
23. Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği	7	14	14,0	41	41,0	32	32,0	10	10,0	3	3,0
24. Kitabın üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye katkısı	5	16	16,0	35	35,0	31	31,0	13	13,0	5	5,0
	6	14	14,0	38	38,0	37	37,0	7	7,0	4	4,0
	7	20	20,0	38	38,0	29	29,0	10	10,0	3	3,0
	5	21	21,0	29	29,0	27	27,0	16	16,0	7	7,0
	6	15	15,0	30	30,0	37	37,0	12	12,0	6	6,0
	7	20	20,0	39	39,0	24	24,0	12	12,0	5	5,0
	5	20	20,0	23	23,0	34	34,0	14	14,0	9	9,0
	6	12	12,0	22	22,0	45	45,0	17	17,0	4	4,0
	7	14	14,0	26	26,0	39	39,0	18	18,0	3	3,0
	5	13		29		34		15		5	
Ortalama	6	12		33		37		11		4	
	7	16		35		32		10		3	

Çizelge 4.2.' de görüldüğü gibi öğretmenler 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriği ile ilgili maddelere genel ortalamaya göre 'Yeterli' olarak olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında 'sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin; milli değerlerle tutarlılığı' ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %20, yeterlilerin oranı %42, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

'Sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin kültürel değerlerle tutarlılığı' ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %21, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

Sosyal bilgiler dersi toplumdan bağımsız olamaz ve temel görevi bireyin yaşadığı topluma uyum sağlamasına yardımcı olmaktır. Dersin bu işlevini yerine getirebilmesi için öğrenci güncel yaşamda yaşanan olaylar, problemler ile karşı karşıya getirilmeli, toplumun bir üyesi olarak olaylarla ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmesi ve gerektiğinde onları eyleme dönüştürmesinde yardımcı olunmalıdır.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin insani değerlerle tutarlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %20, yeterlilerin oranı %41, oldukça yeterlilerin oranı %20, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %25, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Konulara ait örneklerin yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Konuların hayata uygulanabilirliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %17,0 kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin amaçlarına ulaşabilmesi için okul içi ve okul dışında meydana gelen toplumsal olayların sınıf ortamına taşınması gerekmektedir. Sosyal bilgiler dersinde toplumsal olayları sınıf ortamına aktarabilmek için güncel olaylardan yararlanılabilir (Deveci 2007:1).

‘Konulara ait örneklerin uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nicel bakımdan yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %36, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nitelik bakımdan yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %33,0, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Konuların anlatımında gereksiz bilgilerden uzak durulması’ ifadesine yetersizlerin oranı %10, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %10 işaretlenmiştir.

‘Programın amaçlarına uygun okuma parçalarına yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

Tarihimiz boyunca değerli şahsiyetlerimiz vardır. Örneğin; Atatürk, Fatih Sultan Mehmet, Mimar Sinan, Yavuz Sultan Selim gibi kişilerin yaşadıklarını, yaptıkları çalışmaları öğrenmek öğrencinin ufkunu genişletecek ve öğrencinin o kişiyi örnek alarak olumlu davranışlar geliştirmesine yardımcı olacaktır. Tarihimizde yer alan değerli kişilerin yaşamları hakkında bilgi sahibi olmak ve onları hizmetlerinden dolayı takdir etmek toplumun minnet borcudur.

Şimşek’in (2004) “İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Hikâye Anlatım Yönteminin Etkililiği” çalışmasının sonucunda hikâye anlatım yönteminin geleneksel yöntemlere göre ilköğretim 6. ve 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersi tarih konularında; bilgi, kavrama düzeyleri ile toplam öğrenci erişimlerinde daha başarılı olduğu bulgulanmıştır.

‘Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %36, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan kavramların öğrencilerin duyuşsal özelliklerine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %10, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %31, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Değerler öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %21, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %27, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Kitabın üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye katkısı’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %23, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %9 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.2.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriği ile ilgili maddelere genel ortalamaya göre ‘Yeterli’ olarak olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin; milli değerlerle tutarlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %8, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %4 oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin kültürel değerlerle tutarlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %10, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %39, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin insani değerlerle tutarlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %24, yeterlilerin oranı %45, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %39, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi’ ifadesine yetersizlerin oranı %9, kısmen yeterlilerin oranı %42, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Konulara ait örneklerin yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %31, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %2 işaretlenmiştir.



‘Konuların hayata uygulanabilirliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Konulara ait örneklerin uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nicel bakımdan yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %39, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nitelik bakımdan yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %36, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Konuların anlatımında gereksiz bilgilerden uzak durulması’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %31, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %17, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Programın amaçlarına uygun okuma parçalarına yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %36, yeterlilerin oranı %38, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan kavramların Öğrencilerin Bilişsel Özelliklerine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan Kavramların Öğrencilerin Duyuşsal Özelliklerine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %37, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %3 işaretlenmiştir.

‘Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %7, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Değerler öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %30, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Kitabın üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye katkısı’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %22, yeterlilerin oranı %45, oldukça yeterlilerin oranı %17, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.2.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının İçeriği ile ilgili maddelere genel ortalamaya göre ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin; milli değerlerle tutarlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Sosyal Bilgiler ders kitabının içeriğinin kültürel değerlerle tutarlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının içeriğinin insani değerlerle tutarlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Sosyal bilgiler ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması’ ifadesine yetersizlerin oranı %21, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi’ ifadesine yetersizlerin oranı %17 kısmen yeterlilerin oranı %36, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %2 işaretlenmiştir.

‘Konulara ait örneklerin yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %43, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %2 işaretlenmiştir.

‘Konuların hayata uygulanabilirliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %19, kısmen yeterlilerin oranı %40, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %3 işaretlenmiştir.

‘Konulara ait örneklerin uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nicel bakımdan yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %39, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Ders kitaplarında kullanılan kaynakların nitelik bakımdan yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %40, yeterlilerin oranı %31, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Konuların anlatımında gereksiz bilgilerden uzak durulması’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %35, yeterlilerin oranı %27, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Programın amaçlarına uygun okuma parçalarına yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %19, kısmen yeterlilerin oranı %30, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %7, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan kavramların Öğrencilerin Bilişsel Özelliklerine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %22, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %26, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan Kavramların Öğrencilerin Duyuşsal Özelliklerine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %41, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %3 işaretlenmiştir.

‘Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %3 işaretlenmiştir.

‘Değerler öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %39, yeterlilerin oranı %24, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Kitabın üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye katkısı’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %26, yeterlilerin oranı %39, oldukça yeterlilerin oranı %18, tamamen yeterlilerin oranı %3 işaretlenmiştir.



**Çizelge 4.3. 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Görsel Tasarımına İlişkin Öğretmen Görüşleri**

Maddeler	Sınıf	Yetersiz		Kısmen yeterli		Yeterli		Oldukça yeterli		Tamamen yeterli	
		F	%	f	%	f	%	f	%	F	%
25. Sosyal bilgiler ders kitabında görsel araçları yeterince yer verilmesi	5	15	15,0	28	28,0	37	37,0	10	10,0	10	10,0
	6	6	6,0	32	32,0	47	47,0	11	11,0	4	4,0
	7	11	11,0	28	28,0	44	44,0	10	10,0	7	7,0
26. Görsel araçların, öğrenci gelişim basamaklarına uygunluğu	5	16	16,0	25	25,0	28	28,0	27	27,0	4	4,0
	6	10	10,0	29	29,0	37	37,0	20	20,0	4	4,0
	7	11	11,0	27	27,0	37	37,0	18	18,0	7	7,0
27. Görsel araçların, ders kitabındaki konulara uygunluğu	5	17	17,0	22	22,0	39	39,0	13	13,0	9	9,0
	6	12	12,0	23	23,0	43	43,0	16	16,0	6	6,0
	7	15	15,0	34	34,0	30	30,0	16	16,0	5	5,0
28. görsel araçların güncelliği	5	15	15,0	27	27,0	33	33,0	20	20,0	5	5,0
	6	13	13,0	31	31,0	35	35,0	15	15,0	6	6,0
	7	12	12,0	40	40,0	30	30,0	14	14,0	4	4,0
29. Görsel araçların öğretim için yararlılığı	5	15	15,0	31	31,0	30	30,0	19	19,0	5	5,0
	6	17	17,0	22	22,0	42	42,0	14	14,0	5	5,0
	7	13	13,0	33	33,0	36	36,0	11	11,0	7	7,0
30. Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu	5	20	20,0	27	27,0	38	38,0	9	9,0	6	6,0
	6	13	13,0	32	32,0	37	37,0	13	13,0	5	5,0
	7	17	17,0	38	38,0	29	29,0	11	11,0	5	5,0
31. Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği	5	20	20,0	25	25,0	33	33,0	16	16,0	6	6,0
	6	13	13,0	28	28,0	41	41,0	12	12,0	6	6,0
	7	15	15,0	34	34,0	38	38,0	9	9,0	4	4,0
32. Görsel araçlar metinlerin kolayca kavramasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi	5	11	11,0	38	38,0	36	36,0	13	13,0	2	2,0
	6	17	17,0	24	24,0	40	40,0	16	16,0	3	3,0
	7	10	10,0	39	39,0	38	38,0	8	8,0	5	5,0
Ortalama	5	16		27		34		15		5	
	6	12		27		40		14		4	
	7	13		34		35		12		4	

Çizelge 4.3.' de görüldüğü gibi öğretmenler 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarımı ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre 'Yeterli' olarak olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında 'sosyal bilgiler ders kitabında görsel araçlara yeterince yer verilmesi' ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen

yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %10 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların öğrencilerin gelişim basamaklarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %25, yeterlilerin oranı %28, oldukça yeterlilerin oranı %27, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların ders kitabındaki konulara uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %22, yeterlilerin oranı %39, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %9 işaretlenmiştir.

Eğitimde kullanılan araç ve gereçler konulara uygun ve işlevsel olmadığı sürece zaman ve emek kaybı yaşanır. Kitabın içeriği sadece metin olarak algılanıp, tasarım ve tasarım öğeleri, tasarım sorunları dikkate alınmazsa çocuğun estetik beğenisi bozulur, kavramları algılaması zorlaşır. (Pektaş 2001: 1)

‘Görsel araçların güncelliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %20, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların öğretim için yararlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %31, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %19, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

Ders kitaplarında kullanılan görsel araçların yerleşiminde dengeli bir düzenleme yapılır, öğeler arası bir ritim oluşursa ve gözün yukarıdan aşağıya, soldan sağa takibi sağlanırsa algılamada fazla sorun yaşanmaz. Görüntülerin ya da haritaların zorunluluklar dışında yatay yerleştirilmesinden de kaçınmakta yarar vardır. Başı ya da kitabı çevirmek zorunda kalmak dikkati dağıtır, incelemekten vazgeçilir.

‘Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %38, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %25, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçlar metinlerin kolayca kavramasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %2 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.3.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarımı ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre ‘Yeterli’ olarak olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘sosyal bilgiler ders kitabında görsel araçlara yeterince yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %6, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %47, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların öğrencilerin gelişim basamaklarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %10, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %20, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların ders kitabındaki konulara uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %23, yeterlilerin oranı %43, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların güncelliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %31, yeterlilerin oranı %35, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların öğretim için yararlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %22, yeterlilerin oranı %42, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %41, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçlar metinlerin kolayca kavramasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %24, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %3 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.3.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının görsel tasarımı ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre ‘Yeterli’ olarak olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘sosyal bilgiler ders kitabında görsel araçlara yeterince yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %44, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların öğrencilerin gelişim basamaklarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %11, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %18, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların ders kitabındaki konulara uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların güncelliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %40, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların öğretim için yararlılığı’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %38, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.



‘Görsel araçlar metinlerin kolayca kavramasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %10, kısmen yeterlilerin oranı %39, yeterlilerin oranı %38, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

**Çizelge 4. 4. 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Dil ve Anlatımına İlişkin Öğretmen Görüşleri**

Maddeler	Sınıf	Yetersiz		Kısmen yeterli		Yeterli		Oldukça yeterli		Tamamen yeterli	
		f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
33. Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, cümle yapısının kullanılması	5	14	14,0	40	40,0	31	31,0	11	11,0	4	4,0
	6	13	13,0	32	32,0	37	37,0	16	16,0	2	2,0
	7	13	13,0	44	44,0	31	31,0	8	8,0	4	4,0
34. Ders kitabının dil bilgisi kurallarına uygunluğu	5	13	13,0	29	29,0	36	36,0	16	16,0	6	6,0
	6	12	12,0	30	30,0	34	34,0	15	15,0	9	9,0
	7	18	18,0	29	29,0	32	32,0	13	13,0	8	8,0
35. Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi	5	18	18,0	22	22,0	32	32,0	19	19,0	9	9,0
	6	6	6,0	33	33,0	37	37,0	9	9,0	15	15,0
	7	23	23,0	30	30,0	23	23,0	14	14,0	10	10,0
36. Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması	5	16	16,0	33	33,0	38	38,0	8	8,0	5	5,0
	6	10	10,0	32	32,0	39	39,0	12	12,0	7	7,0
	7	15	15,0	38	38,0	35	35,0	7	7,0	5	5,0
37. Uzun cümlelerin kullanılmaması	5	15	15,0	38	38,0	26	26,0	12	12,0	9	9,0
	6	13	13,0	26	26,0	40	40,0	15	15,0	6	6,0
	7	18	18,0	34	34,0	32	32,0	10	10,0	6	6,0
38. Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubun olması	5	20	20,0	40	40,0	24	24,0	11	11,0	5	5,0
	6	13	13,0	38	38,0	31	31,0	12	12,0	6	6,0
	7	22	22,0	38	38,0	28	28,0	10	10,0	2	2,0
Ortalama	5	16		33		31		12		6	
	6	11		31		36		13		7	
	7	18		35		30		10		5	

Çizelge 4.4.’ de görüldüğü gibi öğretmenlerin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının dil ve anlatım ile ilgili maddelerde genellikle ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Genel ortalamada dil ve anlatım maddelerinde kısmen yeterli oranın çıkması, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının dil ve anlatım kısımlarını yeniden gözden geçirilmesini öne çıkarmaktadır.

Yapılan çalışmalar, okuma stratejileriyle desteklenmemiş ya da anlaşılabilirlik düzeyi düşük olan metinlerin, öğrencilerde ezberleme eğilimi yarattığını ortaya çıkarmıştır. Okumak, bir anlam kurma sürecidir. Eğer anlam kurulamıyorsa, öğrenci bu problemi ezberlemekle çözmektedir. Yapılan bir araştırmada, öğrencilerden anlaşılabilirliği zor olan bir metni özetlemeleri istenmiştir. Öğrencilerin anlamlı bir çoğunluğunun metinden belli başlı kısımları aynen kopya ettikleri gözlenmiştir. Bu durum sosyal bilgiler ders kitaplarındaki metinlerin yeni okur-yazar olan öğrenciler için anlaşılabilirlik düzeyinin yüksek olması gerektiğini kanıtlamaktadır (Safran ve Köksal 2003: 45).

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun cümle yapısının kullanılması’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %40, yeterlilerin oranı %31, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

Ders kitapları öğrenmenin birincil kaynağıdır, ders kitapları öğrenci tarafından anlaşılacak kadar gereksiz ve faydasız bir araç haline gelecektir. Bu nedenle ders kitaplarında kullanılan dil ve anlatım öğrencinin yaşına ve sınıf düzeyine uygun olmalı, Türkçe dilbilgisi ve imla kurallarına uygun olarak hazırlanmış olmalıdır. Cümle uzunlukları da anlamın istenilen düzeyde gerçekleşebilmesi için öğrenci seviyesine uygun olmalı, çok uzun cümlelerden sakınılmalıdır.

‘Ders kitabında dil bilgisi kurallarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %36, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %22, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %19, tamamen yeterlilerin oranı %9 işaretlenmiştir.

‘Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %38, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Uzun cümlelerin kullanılmaması’ ifadesine yetersizlerin oranı %15,0 kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %26, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %9 dur.

‘Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubun olması’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %40, yeterlilerin oranı %24, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.4.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının dil ve anlatım ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre ‘Yeterli’ olarak olumlu görüş bildirmişlerdir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun cümle yapısının kullanılması’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %2 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında dil bilgisi kurallarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %30, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %9 işaretlenmiştir.

‘Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %6, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %37, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %15 işaretlenmiştir.

‘Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması’ ifadesine yetersizlerin oranı %10, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %39, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Uzun cümlelerin kullanılmaması’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %26, yeterlilerin oranı %40, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubun olması’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %31, oldukça yeterlilerin oranı %12, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.4.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının dil ve anlatım ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Genel ortalama dil ve anlatım maddelerinde kısmen yeterli oranının çıkması, 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının dil ve anlatım kısımlarını yeniden gözden geçirilmesini öne çıkarmaktadır.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun cümle yapısının kullanılması’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %44, yeterlilerin oranı %31, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %4 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında dil bilgisi kurallarına uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %23, kısmen yeterlilerin oranı %30, yeterlilerin oranı %23, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %10 işaretlenmiştir.

‘Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %35, oldukça yeterlilerin oranı %7, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Uzun cümlelerin kullanılmaması’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %34, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubun olması’ ifadesine yetersizlerin oranı %22, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %28, oldukça yeterlilerin oranı %10, tamamen yeterlilerin oranı %2 işaretlenmiştir.

**Çizelge 4. 5. 5. 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının, Ölçme Ve Değerlendirmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri**

Maddeler	Sınıf	Yetersiz		Kısmen yeterli		Yeterli		Oldukça yeterli		Tamamen yeterli	
		f	%	f	%	f	%	f	%	F	%
39. Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu	5	10	10,0	29	29,0	32	32,0	24	24,0	5	5,0
	6	18	18,0	24	24,0	35	35,0	15	15,0	8	8,0
	7	18	18,0	38	38,0	30	30,0	8	8,0	6	6,0
40. Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu	5	8	8,0	37	37,0	31	31,0	18	18,0	6	6,0
	6	13	13,0	31	31,0	26	26,0	19	19,0	11	11,0
	7	20	20,0	33	33,0	27	27,0	14	14,0	6	6,0
41. Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi	5	15	15,0	28	28,0	30	30,0	19	19,0	8	8,0
	6	12	12,0	28	28,0	34	34,0	15	15,0	11	11,0
	7	13	13,0	40	40,0	28	28,0	11	11,0	8	8,0
42. Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının yeterliliği	5	22	22,0	25	25,0	29	29,0	13	13,0	11	11,0
	6	14	14,0	33	33,0	38	38,0	9	9,0	6	6,0
	7	17	17,0	43	43,0	25	25,0	13	13,0	2	2,0
43. Değerlendirmede farklı soru türlerine yer verilmesi	5	13	13,0	28	28,0	30	30,0	15	15,0	14	14,0
	6	15	15,0	28	28,0	32	32,0	16	16,0	9	9,0
	7	19	19,0	32	32,0	28	28,0	13	13,0	8	8,0
44. Değerlendirme sorularının kapsam geçerliliğine sahip olması	5	18	18,0	29	29,0	25	25,0	21	21,0	7	7,0
	6	17	17,0	27	27,0	33	33,0	17	17,0	6	6,0
	7	23	23,0	29	29,0	29	29,0	14	14,0	5	5,0
45. Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye yöneltmesi	5	16	16,0	32	32,0	30	30,0	14	14,0	8	8,0
	6	17	17,0	29	29,0	35	35,0	14	14,0	5	5,0
	7	20	20,0	40	40,0	27	27,0	8	8,0	5	5,0
Ortalama	5	14		29		29		17		8	
	6	15		28		33		15		8	
	7	19		36		27		12		5	

Çizelge 4.5.' de görüldüğü gibi öğretmenler 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre kısmen yeterli ve yeterli olarak görüş bildirmişlerdir. Genel ortalama ölçme ve değerlendirme maddelerinde kısmen yeterli oranın çıkması, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının

ölçme ve değerlendirme kısımlarını yeniden gözden geçirilmesini ön plana çıkartmaktadır.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %10, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %24, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %8, kısmen yeterlilerin oranı %37, yeterlilerin oranı %31, oldukça yeterlilerin oranı %18, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %19, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer verilen değerlendirme soru sayısının yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %22, kısmen yeterlilerin oranı %25, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %11 işaretlenmiştir.

‘Değerlendirme farklı soru türlerine yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %14 işaretlenmiştir.

‘Değerlendirme sorularının kapsam geçerliliğine sahip olması’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %25, oldukça yeterlilerin oranı %21, tamamen yeterlilerin oranı %7 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye yöneltmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %16, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.5.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre ‘Yeterli’ olarak olumlu görüş bildirmişlerdir. Ders kitapların bir komisyon tarafından incelenmesi ve komisyonda ölçme değerlendirme uzmanının olması, bunun da kitapların bu yeterliliğini olumlu etkilemiş olabileceği söylenebilir.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %18, kısmen yeterlilerin oranı %24, yeterlilerin oranı %35, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %31, yeterlilerin oranı %26, oldukça yeterlilerin oranı %19 tamamen yeterlilerin oranı %11 işaretlenmiştir.

‘Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %12, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %34, oldukça yeterlilerin oranı %15, tamamen yeterlilerin oranı %11 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer verilen değerlendirme soru sayısının yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %14, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %38, oldukça yeterlilerin oranı %9, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Değerlendirme farklı soru türlerine yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %15, kısmen yeterlilerin oranı %28, yeterlilerin oranı %32, oldukça yeterlilerin oranı %16, tamamen yeterlilerin oranı %9 işaretlenmiştir.

‘Değerlendirme sorularının kapsam geçerliliğine sahip olması’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %27, yeterlilerin oranı %33, oldukça yeterlilerin oranı %17, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye yöneltmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %35, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

Çizelge 4.5.’ de görüldüğü gibi öğretmenler 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme ile ilgili maddelerde genel ortalamaya göre ‘kısmen yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Genel ortalamada ölçme ve değerlendirme maddelerinde kısmen yeterli oranın çıkması, 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının ölçme ve değerlendirme kısımlarını yeniden gözden geçirilmesini ön plana çıkartmaktadır.

Maddeler açısından bulgulara bakıldığında ‘ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı

%18, kısmen yeterlilerin oranı %38, yeterlilerin oranı %30, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %33, yeterlilerin oranı %27, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %6 işaretlenmiştir.

‘Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %13, kısmen yeterlilerin oranı %40, yeterlilerin oranı %28, oldukça yeterlilerin oranı %11, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer verilen değerlendirme soru sayısının yeterliliği’ ifadesine yetersizlerin oranı %17, kısmen yeterlilerin oranı %43, yeterlilerin oranı %25, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %2 işaretlenmiştir.

‘Değerlendirme farklı soru türlerine yer verilmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %19, kısmen yeterlilerin oranı %32, yeterlilerin oranı %28, oldukça yeterlilerin oranı %13, tamamen yeterlilerin oranı %8 işaretlenmiştir.

‘Değerlendirme sorularının kapsam geçerliliğine sahip olması’ ifadesine yetersizlerin oranı %23, kısmen yeterlilerin oranı %29, yeterlilerin oranı %29, oldukça yeterlilerin oranı %14, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.

‘Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye yöneltmesi’ ifadesine yetersizlerin oranı %20, kısmen yeterlilerin oranı %40, yeterlilerin oranı %27, oldukça yeterlilerin oranı %8, tamamen yeterlilerin oranı %5 işaretlenmiştir.



**Çizelge 4.6. Farklı Yayın Evlerine Ait 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı**

KIDEM	Fiziksel tasarım	İçerik	Görsel tasarım	Dil ve anlatım	Ölçme ve Değerlendirme
5 yıldan az	2,74	2,60	2,82	2,74	3,16
5-10	2,82	2,75	2,70	2,75	2,93
11-15	2,74	2,82	2,77	2,67	2,70
16-20	2,42	2,28	2,25	2,09	2,28
21-25	3,18	3,20	3,13	2,93	3,21
25 den fazla	2,00	2,12	2,13	2,17	2,11
Ortalama	2,78	2,62	2,63	2,55	2,73

Ortalama:

1. 1-1,79 (Yetersiz)
2. 1,80-2,59 (Kısmen Yeterli)
3. 2,60-3,39 (Yeterli)
4. 3,40-4,19 (Oldukça Yeterli)
5. 4,20-5.00 (Tamamen Yeterli)

Çizelge 4.6.' da fiziksel tasarım boyutu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin 'Kısmen Yeterli', 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Kısmen Yeterli', 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin fiziksel tasarım boyutunu 'Yeterli' olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.6.' da içerik boyutu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin 'Yeterli', 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Kısmen Yeterli', 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin içerik boyutunu 'Yeterli' olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.6.' da görsel tasarım boyutu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin 'Kısmen Yeterli', 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Kısmen Yeterli', 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görsel tasarım boyutunu 'Yeterli' olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.6.' da dil ve anlatım açısından incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin 'Kısmen Yeterli', 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Kısmen Yeterli', 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin dil ve anlatım boyutunu 'Kısmen Yeterli' olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.6.' da ölçme ve değerlendirme açısından incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin 'Kısmen Yeterli', 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Kısmen Yeterli', 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli', 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler 'Yeterli' olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin Ölçme ve değerlendirme boyutunu 'Yeterli' olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

**Çizelge 4.7. Farklı Yayın Evlerine Ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı**

KIDEM	Fiziksel Tasarım	İçerik	Görsel Tasarım	Dil ve anlatım	Ölçme ve değerlendirme
5 yıldan az	2,67	2,71	2,87	3,18	3,02
5-10	3,02	2,78	2,92	2,83	2,90
11-15	2,88	2,80	2,74	2,82	2,76
16-20	2,43	2,12	2,35	2,37	2,21
21-25	3,08	2,99	3,00	2,75	2,21
25 den fazla	1,88	2,04	2,19	2,13	2,11
Ortalama	2,66	2,57	2,67	2,68	2,53

Çizelge 4.7.’ de fiziksel tasarım boyutunu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin fiziksel tasarım boyutunu ‘Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.7.’ de İçerik boyutunu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin İçerik Boyutunu ‘Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.7.’ de görsel tasarım boyutunu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir.

Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görsel tasarım boyutunu ‘Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.7.’ de dil ve anlatım açısından incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin dil ve anlatım boyutunu ‘Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.7.’ de ölçme ve değerlendirme açısından incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme boyutunu ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

**Çizelge 4. 8. Farklı Yayın Evlerine Ait 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Mesleki Kıdeme Göre Dağılımı**

KIDEM	Fiziksel tasarım	İçerik	Görsel tasarım	Dil ve anlatım	Ölçme ve Değerlendirme
5 yıldan az	2,57	2,39	2,55	2,80	2,62
5-10	2,84	2,60	2,77	2,68	2,53
11-15	2,64	2,60	2,77	2,68	2,53
16-20	2,32	2,09	2,33	2,39	2,49
21-25	3,13	3,05	3,08	2,82	3,11
25 den fazla	1,79	1,99	2,19	2,21	2,36
Ortalama	2,54	2,45	2,61	2,59	2,60

Çizelge 4.8.’ de fiziksel tasarım boyutunu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yetersiz’, 21-25 yıl arasında

mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin fiziksel tasarım boyutunu ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.8’ de İçerik boyutunu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin İçerik Boyutunu ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.8.’ de görsel tasarım boyutunu incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin görsel tasarım boyutunu ‘Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.8.’ de dil ve anlatım açısından incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Kısmen Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin dil ve anlatım boyutunu ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

Çizelge 4.8.’ de ölçme ve değerlendirme açısından incelendiğinde 25 yıldan fazla mesleki kıdeme sahip sosyal bilgiler öğretmenlerin ‘Yeterli’, 21-25 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 16-20 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 11-15 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, 5-10 yıl arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli, 5 yıldan az arasında mesleki kıdeme sahip öğretmenler ‘Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında sosyal bilgiler öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme boyutunu ‘Yeterli’ olarak görüş bildirdikleri görülmektedir.

**Çizelge 4. 9. Farklı Yayın Evlerine Ait 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı**

Cinsiyet	Fiziksel tasarım	İçerik	Görsel tasarım	Dil ve anlatım	Ölçme ve Değerlendirme
Kadın	2,61	2,61	2,68	2,58	2,72
Erkek	2,79	2,75	2,67	2,61	2,78
Ortalama	2,70	2,68	2,67	2,59	2,75

Çizelge 4.9’ da kadın ve erkek öğretmenler fiziksel tasarım açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.9.’ da kadın ve erkek öğretmenler İçerik Açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.9.’ da kadın ve erkek öğretmenler görsel tasarım açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.9.’ da dil ve anlatım açısından 5. Sınıf ders kitaplarını kadın öğretmenler ‘Kısmen Yeterli’, erkek öğretmenler ise ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.9’ da kadın ve erkek öğretmenler ölçme ve değerlendirme açısından 5. sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

**Çizelge 4. 10. Farklı Yayın Evlerine Ait 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Ders Kitabı İnceleme Anketi Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı**

Cinsiyet	Fiziksel tasarım	İçerik	Görsel tasarım	Dil ve anlatım	Ölçme ve Değerlendirme
Kadın	2,71	2,66	2,75	2,78	2,71
Erkek	2,80	2,61	2,70	2,72	2,73
Ortalama	2,75	2,63	2,75	2,75	2,72

Çizelge 4.10’ da kadın ve erkek öğretmenler fiziksel tasarım açısından 6. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.10’ da kadın ve erkek öğretmenler içerik açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.10’ da kadın ve erkek öğretmenler görsel tasarım açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.10’ da dil ve anlatım açısından 5. Sınıf ders kitaplarını kadın öğretmenler ‘Yeterli’, erkek öğretmenler ise ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında ‘Yeterli’ olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.10’ da kadın ve erkek öğretmenler ölçme ve değerlendirme açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

**Çizelge 4. 11. Farklı Yayın Evlerine Ait 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına Yönelik Öğretmen Görüşü Anketi Ortalama Puanlarının Cinsiyete Göre Dağılımı**

Cinsiyet	Fiziksel tasarım	İçerik	Görsel tasarım	Dil ve anlatım	Ölçme ve Değerlendirme
Kadın	2,71	2,48	2,55	2,51	2,36
Erkek	2,59	2,50	2,68	2,49	2,57
Ortalama	2,65	2,49	2,61	2,50	2,46

Çizelge 4.11’ da kadın ve erkek öğretmenler fiziksel tasarım açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.11’ da kadın ve erkek öğretmenler içerik açısından 5. sınıf ders kitaplarının ‘Kısmen ‘Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.11’ da kadın ve erkek öğretmenler görsel tasarım açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Kısmen Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.11’ da kadın ve erkek öğretmenler dil ve anlatım açısından 5. Sınıf ders kitaplarının ‘Kısmen Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.

Çizelge 4.11’ da kadın ve erkek öğretmenler ölçme ve değerlendirme açısından 5. sınıf ders kitaplarının ‘Kısmen Yeterli’ olduğunu beyan etmişlerdir. Ortalamaya bakıldığında aradaki puan farkının çok büyük olmadığı görülmektedir.



## BEŞİNCİ BÖLÜM

### SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulunda kabul edilmiş ortaokullarda kullanılan, farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesine yönelik hazırlanan bu araştırma incelendiğinde ders kitaplarının genel olarak ‘Yeterli’ olarak görüş belirtildiği görülmektedir. 2014-2015 öğretim yılı ortaöğretim sosyal bilgiler 5. 6. ve 7. sınıf ders kitapları üzerinden yapılan bu çalışmada aşağıda belirtilen sonuçlar elde edilmiştir.

Farklı yayınevlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarımı, görsel tasarımı, içeriği, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşlerinin yüzdeleri ve ortalamaları incelendiğinde ‘Yeterli’ sonuçlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Ders kitapların bir komisyon tarafından incelenmesi, komisyonda farklı dallarda uzmanların olması ders kitaplarının yeterliliğini olumlu etkilemiş olduğu gözlenmiştir. Eğitim-öğretim sürecinde en fazla kullanılan ders kitaplarının en iyi olması, eğitim süreci içerisinde herkesi olumlu yönde etkileyecektir. Bundan dolayı eksik kısımların düzeltilmesi ve en kusursuz ders kitapları için çalışılmalıdır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarımı, görsel tasarımı, içeriği, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşlerinin yüzdeleri ve ortalamaları incelendiğinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitaplarının fiziksel tasarımı, görsel tasarımı, içeriği, dil ve anlatım özellikleri ile ölçme ve değerlendirmeye ilişkin öğretmen görüşlerinin yüzdeleri ve ortalamaları incelendiğinde kıdeme göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Ancak 25 yıl ve daha fazla yıla sahip öğretmenlerin 5. ve

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde ‘Kısmen Yeterli’, 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde ‘Kısmen Yetersiz’ olarak görüş bildirmişlerdir. 16-20 yıla sahip öğretmenlerin 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde ‘Kısmen Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Diğer kıdemlere sahip sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarına ait görüşleri incelendiğinde ‘ Yeterli’ olarak görüş bildirmişlerdir. Bundan dolayı 25 yıl üzeri ve 16-20 yıl kıdeme sahip öğretmenler ile diğer kıdemlere sahip sosyal bilgiler öğretmenleri arasında anlamlı bir farklılık görülmektedir.

Farklı yayın evlerine ait 5. 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre hazırlanan bu çalışmanın incelenmesi sonucunda aşağıdaki öneriler getirilir:

- Milli Eğitim Programında yer alan konuların süresi, önerilen etkinliklerin uygulama süresi ile ders kitabında önerilen etkinliklerin uygulama süresi ile uyumlu olmalı ve öğretmenlerinin konu yetiştirme endişesi içerisinde kalmaması gerekmektedir. Bundan dolayı sosyal bilgiler dersi için ayrılan ders süresinin gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- Ders kitapları öğrencinin öğrenme sürecine ilgisini artırmalı öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun içerik ve kapsamda olmalıdır.
- Ders kitapları hazırlayıcıları etkinlikleri hazırlarken yönerge ve yönetmeliklerle kısıtlandıkları herkes tarafından bilinmektedir. Bu yüzden Talim Terbiye Kurulu tarafından ‘ders kitapları ile eğitim araçlarının incelenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin yönerge’ ile ilgili düzenlemeler yapılmalıdır.
- Ders kitaplarının baskı kalitesi artırılmalı, baskı ve yazım hatalarından arındırılmalıdır.
- Türk tarihi boyunca çeşitli şekillerde topluma hizmet etmiş kişilerin hayatları ve hizmetlerine ilişkin bilgi ve açıklamaların arttırılması gerekmektedir.
- Öğretmenlerin büyük bir kısmı ders kitaplarını nasıl kullanacakları konusunda emin olmamalarından dolayı bu konu önemli bir sorun oluşturmaktadır. Bu yüzden Eğitim Fakültelerinde öğretmen adaylarının

eğitimleri boyunca ders kitaplarının etkili bir şekilde incelemesini ve kullanmasını sağlayacak uygulamalara ya da derslere yer verilmelidir.

- Öğrenme her yaşta devam eden bir süreçtir. Ancak insanlarda kişiliğin yavaş yavaş oluşmaya başladığı ve öğrenme isteğinin en fazla olduğu dönemlerden bir olan ortaokul döneminde en iyi düzeydeki ders kitapları ile eğitim görmek bütün öğrencilerin en doğal haklarıdır.
- Ders kitabında, bilgiyi öğrenciye keşfettirme kaygısıyla verilen dolaylı anlatımların azaltılması, gerektiğinde bilgi açık ve doğrudan verilmelidir. Çünkü araştırarak bilgiye ulaşmak çoğu okulda, kaynakların yetersiz olması nedeniyle mümkün olmamaktadır. Ülkemizin birçok okulunda ders kitabı tek kaynak durumunda olacağından zaman zaman önemli bilgilerin doğrudan verilmesi daha yararlı olacaktır.
- Ders ve çalışma kitabında zaman zaman eski kazanımları hatırlatmaya yönelik tekrar bölümlerine yer verilmelidir. Aynı zamanda kılavuz kitapta da bununla ilgili etkinlikler önerilmelidir.
- 5. 6. ve 7. Sınıf sosyal bilgiler ders kitapları büyük oranda ‘Kısmen Yeterli’ ve ‘İyi’ sonuçları aldığı için tekrar gözden geçirilip eksikliklerin tamamlanması gerekmektedir.

## KAYNAKÇA

- Altun, A., Kılcan, B., Akbaba, B., Aksoy, B., Yeşilbursa, C.C., Tonga, D., Hamarat, E., Gürgil, F., Kılıçoğlu, G., Erdem, M., Keçe, Murat., Çepni, Osman., Sabancı, O., Uslu, S., Kaymakçı, S., Ablak, S., Oğuz, S., Demir, Tazegül. (2013). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Biçimsel Özellikleri, *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. ( Editör: Bülent AKBABA), 53, Pegem Akademi, Ankara.
- Argüden, Y. (2003). Okul Kitapları, *Dünya Gazetesi*, 03.11.2014 tarihinde <http://www.arguden.net/tr/makaleler/okul-kitapları/> adresinden alınmıştır.
- Arlı, M. (2003). *Bilimsel Araştırmaya Giriş*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Ata, B. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, Cemil Öztürk (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretimi: Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*, I. Baskı İçinde (33-47), Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Atmaca, A. E. (2006). İlköğretim Ders Kitaplarında Görsel Tasarım ve Resimleme, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı:171,318.hrrp://dhgm.meb.gov.tr/dergiler/MilliEgitimDergisi/.
- Bagley, C & Hunter. B. (1992). Restructuring, constructivism, and technology: forging a new relationship. *Educational Technology*, 22-27.
- BLOOM, B. S.(1979). *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Boydaş, N. (2003). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Görsel Düzen Açısından Değerlendirilmesi. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu Sosyal Bilgiler*. Gündüz Eğitim Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö. E., Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem A Akademi, Ankara.
- Cerrahoğlu, E. (2002). Avrupa Konseyi Değişime Çağırıyor. *Toplumsal Tarih*, (100) 58-60.
- Ceyhan, E. ve Yiğit, B. (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Cüceloğlu, D.(1991). *İnsan ve Davranışı (Psikolojinin Temel Kavramları)*. Remzi Kitapevi. S. 327, İstanbul.
- Çalık, T. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı Kılavuzu*, Edt. Küçükahmet, L. Nobel Yayıncılık, Ankara.

- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitiminin Gerçekleştirilmesine İlişkin Bir durum çalışması. (Doktora tezi)*, Anadolu, Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çetin, A. (2008). *6.Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitabının (2005) Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda İncelenip Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, AfyonKarahisar.
- Demirkuş, N. ve E. Baran Bayraktar (2006). Biyolojik kavramların Öğretimi ve ilgili Materyali Toplama Geliştirme Teknikleri. [http://biyoloji\\_egitimi.mu.edu.tr/ders/lisansüstü/](http://biyoloji_egitimi.mu.edu.tr/ders/lisansüstü/).
- Deveci, H. (2003). Sosyal Bilgiler Dersinde Probleme Dayalı Öğrenmenin Öğrencilerin Derse İlişkin Tutumlarına, Akademik Başarılarına ve Hatırlama Düzeylerine Etkisi. *Anadolu Üniversitesi Yayınları*, Eskişehir, s.1.
- Deveci, H. (2007). *Sosyal Bilgiler Dersinde Güncel Olayların Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 7 (1), 417-451.
- Dönmez, C. (2003). *Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler, Sosyal Bilgiler Konu Alanı Ders Kitabı inceleme Kılavuzu*. ( Editör: Cemalettin Şahin), s: 31, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara.
- Ece, B. (2007). *İlköğretim Birinci Kademedeki 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, AfyonKarahisar Üniversitesi.
- Erdoğan, T. ( 2007). İlköğretim 3. Sınıf Türkçe Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı ve Öğrenci Çalışma Kitabının Yapılandırmacı Yaklaşımına Uygunluğu. *Mehmet Akif Ersoy Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8-14.
- Fenton, E. (1991) Reflections on the New Social Studies, *The Social Studies*, May/ June, pp: 84-90.
- Gülersoy, A. E. (2013). İdeal Ders Kitabı Arayışında Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi. *International in Arts, Sports and Science Education*, volume 2, issue 1, 8.
- Gümüş, E. (2004). 'Ortaöğretim Coğrafya Ders Kitaplarına Bir Bakış', İstanbul: Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı,1, s,83.
- İpşiroğlu, Z. (1994). Okuma Sevgisi Nasıl Kazandırılır? Çağdaş Eğitimde Sanat. *İstanbul: Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları*, 127-139.
- İşler, A. (2004). Sanat Eğitiminde Disiplinler Arası Tematik Yaklaşım. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 163, s.43-54.

- Kabapınar, Y .(2007). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (1. Baskı). Maya Akademi, Ankara.
- Karakaya, Ş. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme Çalışmaları ve Yeni Yönelimler*. Asil Yayın Dağıtım. s.31, Ankara.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Kellner, D. (2002). The orizing Globalization. *Sociological Theory*, 285-305.
- Kılcan, B. (2013). *Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Değerlere İlişkin Öğrenci Algılarının İncelenmesi* . Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kılıç, A. ve SEVEN, S. (2002). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelmesi*, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kızılcıaoğlu, A. (2003). Orta Öğretim Coğrafya Ders Kitapları Değerlendirme Ölçütleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (8), S. 95. İstanbul.
- Koşar, E ve Çiğdem, H. (2003). *Eğitim Ortamı Tasarımı, Araç-Gereç ve Materyal Özellikleri. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*, s.57, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Kulantaş, N. (2007). *4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları ile Öğretmen Kılavuz Kitaplarının, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilgileri Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.*
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Gazi kitapevi, Ankara.
- Küçük, Z. A. ve Polat, S. (2013). İlköğretim okul yöneticilerinin eğitime ve eğitimin amaçlarına ilişkin görüşleri [Primary school administr atorsopinions regarding aducatin and the purposes of education]. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi - Journal of Educational Sciences Research*, 3 (1), 239–255.
- MEB. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı. Retrieved November 02, 2014 (de indirildi) from the Word Wide Web:<http://ttkb.meb.gov.tr/program 2. aspx/>
- MEB. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu (4-5. Sınıflar), Ankara: MEB Yayıncılık.
- MEB. [Milli Eğitim Bakanlığı] (2005). Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı. Retrieved November. 01.04.2015 (tarihinde indirildi) from the Word Wide Web: <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx/>.
- MEB. (2006). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 6. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu*, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.

- MEB .(2012). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği, <http://mevzuat.meb.gov.tr/>. Adresinden 16 Mayıs 2015 tarihinde edinilmiştir.
- Oruç, Ş. (2009). Sosyal Bilgiler Ders Kitapları. İçinde M. Safran (Ed), *Sosyal Bilgiler Öğretimi* (267-282). Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Önal, H., Kaya, N. (2006). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4. ve 5. Sınıf) Değerlendirilmesi, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,16, 21-39.
- Öztürk, C ve Otluoğlu, R. (2002), *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. Pegem Yayınları, Ankara.
- Öztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2009) *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Pegem Akademi, Ankara.
- Pektaş, H. (2001). Ders Kitaplarında Tipografi ve Tasarım Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları*, 7. Ankara.
- SAFRAN, M. ve KÖKSAL, H. (2003) Sosyal Bilgiler Ders Kitapları ve Sosyal Bilgilerin Mantığı. *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu: Sosyal Bilgiler*. ŞAHİN, C. (Ed.). Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 43-60. Ankara.
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim öğrenme ve öğretim (kuramdan uygulamaya)*. Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Seven, S. (2001). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitapları Hakkında Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Sidekli, S. (2010). *İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Okuma Ve Anlama Becerilerini Geliştirme (Eylem Araştırması)*. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Sönmez, V.(1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Pegem Yayınları, Ankara.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*, İstanbul
- Sözer, E. (1998). ‘Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri.’, Sosyal Bilgiler Öğretimi, (Editör: Gürhan Can). *Açık öğretim Fakültesi Yayınları*, s.18, Eskişehir.
- Şimşek, A. (2004). İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Tarih Konularının Öğretiminde Hikaye Anlatım Yönteminin Etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* 2

Şimşek, N. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde CBS Temelli Uygulama ve Etkinliklerin Öğrenci Başarısı ve Derse Karşı Tutumuna Etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tay ve Tay. (2006). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4 (1) 73-84.

T.C. Resmi Gazete, Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 25403, 2004, 52-55

TDK, (2009). <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 15 Mayıs 2015 tarihinde edinilmiştir.

Tekindal, S., Cin, M., Demircioğlu, İ., Doğanay, A., Kabapınar, Y., Yanpar, T., Akinoğlu, O. (2005). *Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Cemil Öztürk., Dilek , D. (Ed). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*, 5. Baskı, s18, Pegem Yayıncılık, Ankara.

Tosunoğlu, M., Arslan, M. ve Karakuş, İ. (2001). *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*. Anıttepe Yayıncılık, Ankara.

Ülgen, G.(1996). *Eğitim Psikolojisi*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 1997.

Ülgen, G. (2004). *Kavram geliştirme kuram ve uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

VURAL, M. (2005). *İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Kılavuzu*, Yakutiye Yayınları, Erzurum.

YASAR, Ş. (2005). *Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi, Eğitimde Yansımalar: VIII. Yeni ilköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu Bildirisi*, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi Sabancı Kültür Sitesi, s.329-342, Kayseri.

<http://www.tubaterim.gov.tr>. (Erişim Tarihi:17.11.2014).

[http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.546634ad0ca499.31945291](http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.546634ad0ca499.31945291). (Erişim Tarihi:14.11.2014).

<http://www.socialstudies.org/positions/powerful/> Erişim Tarihi: 21.04.2015.



## EKLER

### EK A

#### DERS KİTABI İNCELEME ANKET FORMU

#### Değerli Öğretmenim;

Aşağıdaki ankette farklı yayın evlerine ait sosyal bilgiler ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi amacıyla oluşturulmuştur. Bu araştırmada sosyal bilgiler ders kitaplarının Fiziksel Tasarım, İçerik, Görsel Tasarım, Dil ve Anlatım, Ölçme ve Değerlendirme açısından incelenmesi hedeflenmektedir. Değerlendirmeyi bu ders kitaplarını kullanan değerli öğretmenlerimizin görüşleri ile yapılması uygun görülmüştür. Bu anlamda sizlerin vereceği cevaplar araştırma için oldukça değerlidir. Her bir maddeyi kullanmış olduğunuz yayın evlerinin ders kitabını dikkate alarak; (1)Yetersiz, (2) kısmen Yeterli, (3) Yeterli, (4) Oldukça Yeterli, (5)Tamamen Yeterli, kriterleri kapsamında değerlendiriniz. Mümkün olduğunca boş madde bırakmamanızı tercih ederiz. Konuyla ilgili bilgi paylaşımlarınız araştırmacı ve danışmanı arasında gizliliği muhafaza edilecektir. Değerlendirmelerinizde doğru ve içten vereceğiniz cevaplar araştırmanın değerini artıracaktır.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Emre GÜLER

Mesleki Kıdeminiz :.....yıl

Cinsiyetiniz :  Kadın  Erkek

Madde No	MADDELER	5. SINIF (HARF)					6. SINIF (EVREN)					7. SINIF (EVREN)				
		(1)Yetersiz	(2) Kısmen Yeterli	(3) Yeterli	(4) Oldukça Yeterli	(5) Tamamen Yeterli	(1)Yetersiz	(2) Kısmen Yeterli	(3) Yeterli	(4) Oldukça Yeterli	(5) Tamamen Yeterli	(1)Yetersiz	(2) Kısmen Yeterli	(3) Yeterli	(4) Oldukça Yeterli	(5) Tamamen Yeterli
<b>FİZİKSEL TASARIM</b>																
1	Sosyal bilgiler ders kitabının kullanılabilirliği															
2	Sosyal bilgiler ders kitabının dayanıklılığı															
3	Kitabın tasarımının çekiciliği															

**Ek. 1 (Devam)**

4	Yazı tipi ve boyutun okumayı kolaylaştırması																							
5	Görsellerin sayfaya yerleştirilme düzeninin okumayı kolaylaştırması																							
6	Yazılı metinler ile görsel materyallerin uyumu																							
<b>İÇERİK</b>																								
7	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği; milli değerlerle tutarlılığı																							
8	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği kültürel değerlerle tutarlılığı																							
9	Sosyal bilgiler ders kitabının içeriği insani değerlerle tutarlılığı																							
10	Ders kitabının milli kimlik bilinci kazandırması																							
11	Programda yer alan kazanımların ders kitabında gerçekleştirilme düzeyi																							
12	Konulara ait örneklerin yeterliliği																							
13	Konuların hayata uygulanabilirliği																							
14	Konulara ait örneklerin uygunluğu																							
15	Ders kitabında kullanılan kaynakların nicel bakımından yeterliliği																							
16	Ders kitabında kullanılan kaynakların nitelik bakımından yeterliliği																							
17	Konuların anlatımlarında gereksiz bilgilerden uzak durulması																							
18	Programın amaçlarına göre uygun okuma parçalarına yer verilmesi																							
19	Kazanımların öğretimi için verilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu																							
20	Kullanılan kavramların öğrencilerin bilişsel özelliklerine uygunluğu																							
21	Kullanılan kavramların öğrencilerin duyuşsal özelliklerine uygunluğu																							
22	Konuların işlenişinde öğrencilerin gelişim basamaklarının dikkate alınması																							
23	Değer öğretimine yönelik materyallerin yeterliliği																							
24	Kitabın üst düzey düşünme becerilerini (problem çözme, eleştirel düşünme vd.) geliştirmeye katkısı																							

**Ek. 1 (Devam)**

<b>GÖRSEL TASARIM</b>													
25	Sosyal bilgiler ders kitabından görsel araçlara (Harita, fotoğraf, tablo, şekil, şema vb.) yeterince yer verilmesi												
26	Görsel araçların, öğrenci gelişim basamaklarına uygunluğu												
27	Görsel araçların, ders kitabındaki konulara uygunluğu												
28	Görsel araçların güncelliği												
29	Görsel araçların öğretim için yararlılığı												
30	Görsel araçların baskılarının anlaşılabilirlik durumu												
31	Kullanılan görsel araçların ders kitabını çekici hale getirmedeki etkililiği												
32	Görsel araçlar metinlerin kolayca kavranmasını sağlayacak biçimde uygun yerleştirilmesi												
<b>DİL VE ANLATIM</b>													
33	Öğrencilerin yaşına ve kişisel özelliklerine uygun, cümle yapısının kullanılması												
34	Ders kitabının dil bilgisi kurallarına uygunluğu												
35	Yabancı sözcüklerin Türkçe okunuşları ile birlikte verilmesi												
36	Gereksiz bilgi yoğunluğu kullanılmaması												
37	Uzun cümlelerin kullanılmaması												
38	Ders kitabındaki metinlerin etkileyici bir üslubun olması												
<b>ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME</b>													
39	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin beceri birikimine uygunluğu												
40	Soruların anlaşılır bir biçimde hazırlanması												
41	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının öğrencilerin bilgi birikimine uygunluğu												
42	Ders kitabında yer verilen değerlendirme sorularının sayısının yeterliliği												
43	Değerlendirmede farklı soru türlerine (çoktan seçmeli, yazılı yoklama, boşluk doldurmalı vb. ) yer verilmesi												
44	Değerlendirme soruları kapsam geçerliliğine sahip olması												
45	Ders kitabında yer alan soruların öğrencileri düşünmeye, yöneltmesi												

## EK B

### İzin Oluru Olan Muğla İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Okullar

#### VERİ TOPLANMASI PLANLANAN YER, KURUM ve KURULUŞLAR

##### **MUĞLA İLİ MENTEŞE ORTAOKULLARI**

1. MEKEZ İMKB ORTAOKULU
2. YEŞİLYURT ORTAOKULU
3. YENİCE ORTAOKULU
4. TÜR DÜ 100. YIL ORTAOKULU
5. TOKİ ŞEHİT JANDARMA YARBAY ALİM YILMAZ ORTAOKULU
6. ŞEHİT İBRAHİM KARAOĞLANOĞLU ORTAOKULU
7. ŞEHBAL BAYDUR ORTAOKULU
8. ŞAHİDİ ORTAOKULU
9. NAZMİ ZEHRA İYİBİLİR ORTAOKULU
10. MERKEZ 75. YIL ORTAOKULU
11. YERKESİK ORTAOKULU
12. KUZLUK SÜLEYMAN ÖZTÜRK ORTAOKULU
13. GÖKTEPE ŞEHİT JANDARMA UZMAN JAVUŞ BERKANT ŞARA ORTAOKULU
14. GAZELLER ORTAOKULU
15. DENİZOVAR ORTAOKULU
16. ÇİFTLİK ORTAOKULU
17. CUMHURİYET ORTAOKULU
18. BAYIR ORTAOKULU
19. AKÇAOVA ORTAOKULU

##### **MUĞLA BODRUM ORTAOKULLARI**

20. MAHİNUR CEMAL USLU ORTAOKULU
21. VEDAT TÜRKMEN ORTAOKULU
22. SUZAN TÜRKMEN ORTAOKULU
23. SUZAN ABDULHAKİM BİLGİLİ ORTAOKULU
24. SALİHA VEYSEL OKTAY ORTAOKULU
25. PROFİLO MARİNA ORTAOKULU
26. PINARLIBELEN NİLGÜN DOKTOR KERİM CANGIR ORTAOKULU
27. ÖZCAN DURAN KARAGÖL ORTAOKULU
28. ORTAKENT KEREM ORTAOKULU
29. ORTAKENT KEREM AYDINLAR ORTAOKULU
30. MUMCULAR FUAT ERTEN ORTAOKULU
31. MUHARREM ESKİYAPAN ORTAOKULU
32. MERKEZ TURGUT REİS ORTAOKULU
33. TEPECİK DEMİR TOPAL ORTAOKULU
34. KONACIK CAHİT ÖZVEZNECİ ORTAOKULU
35. HÜSEYİN TURGUT KARABAĞLI ORTAOKULU
36. GÜVERCİNLİK SUDİ ÖZKAN ORTAOKULU
37. GÜMÜŞLÜK KEMAL DURMAZ ORTAOKULU
38. GÖLKÖY AHMET NACİ COŞKUNOĞLU ORTAOKULU
39. ÇİFTLİK MUSTAFA YAZICI ORTAOKULU
40. CUMHURİYET ORTAOKULU

41. BODRUM İMAMHATİP ORTAOKULU
42. BODRUM AMİRAL TURGUT REİS ORTAOKULU
43. BİTEZ GÜLÜMSER MEHMET DANACI ORTAOKULU
44. AKYARLAR HACI MAHMUT TINAZTEPE ORTAOKULU
- MUĞLA DALAMAN ORTAOKULLARI**
45. DALAMAN MEHMET AKİF ERSOY ORTAOKULU
46. ŞEREFLER ORTAOKULU
47. KAPUKARGIN ORTAOKULU
48. GÜRLEYİK ORTAOKULU
49. ELCİK ORTAOKULU
50. KARAÇALI ORTAOKULU
51. ÇÖĞMEN ORTAOKULU
52. ÇİFTLİK ORTAOKULU
53. CUMHURİYET ORTAOKULU
54. ATATÜRK ORTAOKULU
55. ATAKENT ORTAOKULU
- MUĞLA DATÇA ORTAOKULLARI**
56. YILMAZLAR ORTAOKULU
57. REŞADİYE KAZIM YILMAZ ORTAOKULU
58. KIZILAN ORTAOKULU
59. DATÇA MUSTAFA KUTLUAY ORTAOKULU
60. DATÇA İMAM HAİP ORTAOKULU
- MUĞLA FETHİYE ORTAOKULLARI**
61. KARAÇULHA ORTAOKULU
62. ÖZEL ŞEHİT FETHİ BEY ORTAOKULU
63. ÖZEL FETHİYE ORTAOKULU
64. YUSUF İZZET GÖKÇE ORTAOKULU
65. YANIKLAR ORTAOKULU
66. VALİ RECAİ GÜRELİ ORTAOKULU
67. ÜZÜMLÜ ORTAOKULU
68. SİL KAR GÜNLÜKBAŞI ORTAOKULU
69. PATLANGIÇ ORTAOKULU
70. ÖLÜDENİZ ORTAOKULU
71. KAYMAKAM MUSTAFA KARSLIOĞLU ORTAOKULU
72. KARGI ŞEHİT REFİK CESUR ORTAOKULU
73. KARAGEDİK ORTAOKULU
74. KARAÇULHA ŞEHİT MUSTAFA GÖKDAL ORTAOKULU
75. ÖZEL FETHİYE ORTAOKULU
76. İNLİCE AHMET NAZİF ZORLU ORTAOKULU
77. İNCİRKÖY ORTAOKULU
78. GÖCEK DENİZ TEMİZ ORTAOKULU
79. FETHİYE MERKEZ ATATÜRK ORTAOKULU
80. FETHİYE İMAM HATİP ORTAOKULU
81. FETHİYE GAZİ ORTAOKULU

82. ESENKÖY ŞEHİT ER ASİM ÖZDEMİR ORTAOKULU  
 83. ELDİREK İSMAİL SARIKAYA ORTAOKULU  
 84. ÇİFTLİK ALİ RIZA ORTAOKULU  
 85. ÇATALARIN ORTAOKULU  
 86. ÇAMKÖY ORTAOKULU  
 87. ÇALICA ORTAOKULU  
 88. ARPACIK ORTAOKULU

**MUĞLA KAVAKLIDERE ORTAOKULU**

89. ŞEHİT ŞENOL ÖZBAY ORTAOKULU  
 90. MENTEŞE ORTAOKULU  
 91. KAVAKLIDERE İMAM HATİP ORTAOKULU  
 92. ATATÜRK ORTAOKULU

**MUĞLA KÖYCEĞİZ ORTAOKULLARI**

93. PINAR KULFAT ORTAOKULU  
 94. ZEYTİNALANI ŞEYH ORTAOKULU  
 95. YUNUS EMRE ORTAOKULU  
 96. TOPARLAR ORTAOKULU  
 97. ŞEHİT BURAK ERDİ UYSAL ORTAOKULU  
 98. PINAR ORTAOKULU  
 99. ZEYTİNALANI ORTAOKULU100.

100. OTMANLAR ORTAOKULU  
 101. KÖYCEĞİZ İMKB YATILI BÖLGE ORTAOKULU  
 102. HAMİTKÖY NUSRET AKBAŞ ORTAOKULU  
 103. DÖĞÜŞBELEN ORTAOKULU  
 104. BEYOBASI YUSUF NİYAZİ PİRCİ ORTAOKULU  
 105. ATATÜRK ORTAOKULU

**MUĞLA MARMARİS ORTAOKULLARI**

106. ÇETİBELİ ALİ FİKRET ORTAOKULU  
 107. TURUNÇ SAADET ZEKİ ÜNSAL ORTAOKULU  
 108. SELİMİYE ŞÜKRÜ TUGAY ORTAOKULU  
 109. ORHANIYE İNCİ NARİN YERLİCİ ORTAOKULU  
 110. MARMARİS ORTAOKULU  
 111. İHSAN MERMERCİ ORTAOKULU  
 112. İÇMELER İNAYET COŞKUN KODAK- KAMİL ACARER ORTAOKULU  
 113. HİSARÖNÜ HÜSEYİN DURMAZ ORTAOKULU  
 114. SÖĞÜT VACİDE TUGAY ORTAOKULU  
 115. BOZBURUN ORTAOKULU  
 116. BAYIR MUHİTTİN ÇOBAN ORTAOKULU  
 117. BELDİBİ SITKI ZARARLI ORTAOKULU  
 118. ATATÜRK ORTAOKULU (MARMARİS)  
 119. ARMUTALAN ORTAOKULU  
 120. AKSAZ TURGUT REİS ORTAOKULU  
 121. AHU HETMAN ORTAOKULU

**MUĞLA MİLAS ORTAOKULLARI**

122. KISIRLAR ORTAOKULU  
123. 23 NİSAN ORTAOKULU  
124. YENİKÖY TEK ORTAOKULU  
125. SEMİHA ALTUN ORTAOKULU  
126. SELİMİYE ORTAOKULU(MİLAS)  
127. SAKARYA ORTAOKULU  
128. SAKARKAYA ORTAOKULU  
129. PINAR ORTAOKULU  
130. ÖREN ORTAOKULU  
131. OVAKIŞLACIK ORTAOKULU  
132. ORTAKÖY  
133. MİLAS MERKEZ ORTAOKULU  
134. KORU YÜKSEL ORTAOKULU
- MUĞLA MİLAS ORTAOKULLARI**
135. KIYIKIŞLA ORTAOKULU  
136. ZEKERİYE GÜMÜŞKESEN ORTOKULU  
137. KIRCAĞIZ ORTAOKULU  
138. KAZIKLI ORTAOKULU  
139. KAFACA ORTAOKULU  
140. GÜMÜŞLÜK ORTAOKULU  
141. GÜLLÜK ORTAOKULU  
142. DÖRTTEPE ORTAOKULU  
143. DOKTOR METE ERSOY ORTAOKULU  
144. DERİNCE ORTAOKULU  
145. ÇAMKÖY ORTAOKULU  
146. CUMHURİYET ORTAOKULU  
147. BEÇİN ORTAOKULU  
148. AHMET HAMDİ HELVACIOĞLU İMAM HATİP ORTAOKULU  
149. AĞAÇLIHÖYÜK ERTUĞRUL MENTEŞE ORTAOKULU
- MUĞLA ORTACA ORTAOKULLARI**
150. ŞEHİT PİYADE ASTEĞMEN DAKA ORTAOKULU  
151. ŞEHİT ER GÜRSEL ÇELİK ORTAOKULU  
152. ORTACA ORTAOKULU  
153. GÜZELYURT ŞEHİT ASTEĞMEN TAYYAR MİLAT ORTAOKULU  
154. ESKİKÖY ORTAOKULU  
155. DALYAN NACİYE TINAZTEPE ORTAOKULU  
156. ÇAYLI 100. YOL ORTAOKULU  
157. AYDINLAR ORTAOKULU  
158. ATATÜRK ORTAOKULU
- MUĞLA SEYDİKEMER ORTAOKULLARI**
159. GÜNEŞLİ ORTAOKULU  
160. ZORLAR ŞEHİT JANDARMA ONBAŞI HASAN KÜÇÜKÇOBAN  
ORTAOKULU  
161. SEKİ ORTAOKULU

162. ÖREN VALİ AHMET CEMİL SERHADLI ÖNDER ORTAOKULU  
 163. KUMLUOVA PORF. DR. AYHAN ÖNDER ORTAOKULU  
 164. KORUBÜKÜ DEĞİRMENÜSTÜ ORTAOKULU  
 165. KINCILAR AKBÜK MAHALLESİ ORTAOKULU  
 166. KEMER ŞEHİT GÜRCAN AKAN ORTAOKULU  
 167. KAYADİBİ ŞEHİT ER FERUZ ORTAOKULU  
 168. KARADERE ORTAOKULU  
 169. KADIKÖY ORTAOKULU  
 170. SEYDİKEMER İMAM HATİP ORTAOKULU  
 171. GÖLBENT RAMAZAN PATAT ORTAOKULU  
 172. GİRİŞBURNU ÖMER AYGÜN ORTAOKULU  
 173. EŞEN ORTAOKULU  
 174. DÖĞER ALİ HİLMİ YONCA DÖĞERLİ ORTAOKULU  
 175. ÇAYKENARI ORTAOKULU  
 176. ÇALTIOZÜ ÇOBANLAR ŞEHİT ER RAMAZAN BİLGİÇ ORTAOKULU  
 177. BEKÇİLER ŞEHİT KOMAND FEDAI KEBİZ ORTAOKULU  
 178. BAYIR ŞEHİT SABRİ ACAR ORTAOKULU  
 179. BAĞLIAĞAÇ ŞEHİT NİZAMETTİN AKAN ORTAOKULU  
 180. ARSA ORTAOKULU  
 181. ALAÇAT ER ADEM ŞİMŞEK ORTAOKULU
- MUĞLA ULA ORTAOKULLARI**
182. ULA İMAM HATİP ORTAOKULU  
 183. KIZILKAYA ORTAOKULU  
 184. KARABÖRTLEN SELAHATTİN GÖKTUĞ ORTAOKULU  
 185. GÖLCÜK ORTAOKULU  
 186. GÖKÇE ZEYNEP GÖNEN ORTAOKULU  
 187. ATATÜRK ORTAOKULU  
 188. AKYAKA CAHİT BELKİZ GÜNEYMAN ORTAOKULU
- MUĞLA YATAĞAN ORTAOKULLARI**
189. 23 NİSAN ULUSAL EGEMENLİK ORTAOKULU  
 190. TURGUT ŞEHİT GÜNGÖR ÇETİNKAYA ORTAOKULU  
 191. MADENLER ORTAOKULU  
 192. KAFACA KAPLANCIK ORTAOKULU  
 193. FATİH ORTAOKULU  
 194. CUMHURİYET ORTAOKULU  
 195. BOZARMUT ORTAOKULU  
 196. BENCİK ORTAOKULU  
 197. AYSER KAZIM EREN ORTAOKULU



EK C

## Araştırma Uygulama İzni



T.C.  
MUĞLA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 70004082/44/2335157  
Konu: Anket Çalışması

03/03/2015

MUĞLA SITKI KOÇMAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE  
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : a)26/02/2015 tarihli ve 70004082/20/2163411 sayılı Valilik Oluru.  
b)11/02/2015 tarihli ve 28677689-302.14.00.00-321/1825 sayılı yazınız.

Üniversiteniz, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Emre GÜLER'in "Farklı Yayınevlerine Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği) başlıklı anket çalışmasının yapılması ile ilgili ilgi olur ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinizi ve yapılan araştırmanın tamamlanmasından itibaren en geç iki hafta içinde araştırmanın bir örneğinin CD'ye kayıtlı olarak, müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Gereğini rica ederim.

Fethi ÖZDEMİR  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

Ek:  
1-İlgi (a) Olur (1 sayfa)  
2-Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)  
3-Anket formları (6 sayfa)

Güvenli Elektronik İmza  
Aslı ile Aynıdır  
03 Mart 2015 ...  
Duran DUDAN

Emirbeyazıt Mah. 48000 Merkez/MUĞLA  
Elektronik Ađ: muğla.meb.gov.tr  
e-posta: irge48@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Ayşel BOZKURT (Şef)  
Tel: (0 252) 214 01 36  
Faks: (0 252) 214 70 19

Bu elektronik güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır. <http://www.kocugya.meb.gov.tr> adresinden:5e97-7470-3161-991d-5 f33 koda ile teyit edilebilir



T.C.  
MUĞLA VALİLİĞİ  
İl Millî Eğitim Müdürlüğü



Sayı : 70004082/20/2163411  
Konu: Araştırma İzin Talebi.

26/02/2015

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğünün 11/02/2015 tarihli ve 28677689-302.14.00.00-321/1825 sayılı yazısı.

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Emre GÜLER'in "Farklı Yayınlarına Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği) başlıklı anket çalışmasının yapılması isteği ile ilgili ilgi yazı ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Bu nedenle, Bakanlığımızın 07/03/2012 tarihli ve B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı yazısı (2012/13 No'lu GENELGE) doğrultusunda, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Rektörlüğü, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Emre GÜLER'in "Farklı Yayınlarına Ait Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi (Muğla İli Örneği)" konulu anket çalışmasını, 08 Nisan-30 Mayıs 2015 tarihleri arasında eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ve kurum müdürünün uygun gördüğü bir zamanda, ilimiz dahilinde bulunan okullarda görevli sosyal bilgiler öğretmenlerine yönelik yapılması, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Tamer KIRBAÇ  
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR  
26/02/2015

Fethi ÖZDEMİR  
Vali a.  
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1-İlgi yazı ve ekleri. (19 sayfa)
- 2-Anket.(7 sayfa)
- 3-Müdürlüğümüzün Araştırma Değerlendirme Formu.(1 sayfa)

Adres: Emirbeyazıt Mah. Baki Ünlü Cad. Çamlık Sok. No5 Ayrıntılı bilgi için:Strateji Geliştirme/Aysel BOZKURT/Şef  
Elektronik Ad: muqlamem@meb.gov.tr Tel : (0 252) 214 0136-226  
e-posta: arge48\_2@meb.gov.tr Faks: (0 252) 212 53 21

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksizgisi.meb.gov.tr> adresinden 3e3-f583-3e51-8fb1-ee43 koda ile teyit edilebilir.

## ÖZGEÇMİŞ

### **Kişisel Bilgiler**

**Ad-Soyad:** Emre GÜLER  
**Doğum Tarihi:** 09.09.1991  
**Doğum Yeri:** Aybastı  
**Medeni Hali:** Bekar

### **Lisans Eğitimi**

**Lise 2005-2009:** Aybastı Anadolu Lisesi

**Lisans 2009-2013:** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı

**Yabancı Dil:** İngilizce

### **Akademik Çalışmalar**

Gökdemir , A.,Güler , E. (2014). Coğrafyacılar Derneği Uluslararası Kongresi Bildirisi, 4-6 Haziran, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Ertürk , M.,Güler , E. (2014).Topluma Hizmet Uygulamaları ve İmece Çalıştayı, 26-27 Eylül, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.

Bilgili , H. A., ÖZER, C. S., GÜLER, E. (2016). 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyum Bildirisi, 11-14 Mayıs, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.